

Slovenski VESTNIK

Postni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilingov
mesečna naročnina 12 šilingov
celeletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 25. FEBRUAR 1977

ŠTEV. 8 (1802)

IZREDNO USPEL OBČNI ZBOR

Zveze slovenske mladine nov mejnik v mladinskem delovanju

● Gojili bomo najširšo akcijsko enotnost med koroškimi Slovenci v boju za naše pravice in za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe.

● Gojili bomo zaveznitvo in akcijsko enotnost z vsemi demokratičnimi silami v avstrijski družbi.

● Gojili bomo vsestransko povezavo z matičnim narodom v SFRJ in s slovenskima narodnima skupnostima v Italiji in na Madžarskem.

● Gojili bomo tradicije NOB in se v široki akcijski enotnosti borili proti vsem silam in pojavom, ki merijo na to, da slovenskemu prebivalstvu odvzamejo njegov značaj in pravice kot narodne manjšine; gojenje tradicij NOB pomeni tudi boj proti vsem oblikam nemškega nacionalizma.

V teh programskih načelih je okvirno nakazala Zveza slovenske mladine na nedeljskem občnem zboru svojo dejavnost v bodoče. Ta občni zbor, ki je izredno dobro uspel, bi lahko imenovali nov mejnik v našem narodnem življenju. O tem je pričala že sama udeležba, saj se je v celovski Delavski zbornici zbralo blizu 200 mladih ljudi iz vseh krajev južne Koroške; zastopana je bila delavska, kmečka in intelektualna mladina — vsi pripravljeni, da zgrabijo za delo in dajo nov zalef svoji organizaciji preko nje pa se aktivno vključijo v narodno življenje in v boj koroških Slovencev za pravice, ki nam grejo po členu 7 državne pogodbe.

Naša mladinska organizacija, ki se je v zadnjih letih imenovala Slovenska mladina, se je na nedeljskem občnem zboru ponovno odločila za svoje nekdanje ime — Zveza slovenske mladine. Vendar pri tem nikakor ne gre le za spremembo imena, marveč pomeni ta občni zbor v pravem pomenu besede tudi nov začetek mladinskega dela. Zveza slovenske mladine, ki ima svoje korenine v času protifašističnega boja in v naprednem mladinskem gibanju ter delovanju v prvem obdobju po drugi svetovni vojni, je namreč odločena, da se speš uveljavi kot široka demokratična, protifašistično usmerjena organizacija, v kateri bo dovolj prostora in možnosti sodelovanja za vse plasti slovenske mladine na Koroškem. To potrebo narekuje — kot je bilo ugotovljeno na občnem zboru — dejstvo, da je organizacija pred leti začela zgubljati ali celo opuščati stike s podeželsko mladino in se je njena dejavnost v glavnem omejevala le še na krog dijakov in študentov. Nasprotno temu razvoju pa se je v zadnjem času, posebno v zvezi s pripravami na bojkot štetja, poleg intelektualne mladine vsebolj aktivno vključevala v boj koroških Slovencev tudi podeželska mladina, ki je bila in ostala — to je treba enkrat zelo jasno povedati — v vsej povojni dobi tudi glavni nosilec naše kulturno-prosvetne dejavnosti v krajevnih društvih.

Tehtnih vzrokov za reorganizacijo je vsekakor dovolj. Ne nazadnje je v to smer izzvenelo tudi delavno poročilo na občnem zboru, ki je pokazalo, da se je dejavnost dostikrat odvijala le še v krogu, kakor da bi šlo za nekakšen debatan krožek in ne za široko mladinsko organizacijo. Zato se je Zveza slovenske mladine na nedeljskem občnem zboru tudi organizacijsko postavila na nove, času in bodočemu delu ustrezne temelje ter si kot glavitno nalogo zastavila široko aktivizacijo mladih ljudi po vsem dvojezičnem ozemlju.

Vsestranska zavzetost za tako aktivizacijo je prišla do izraza v živahni razpravi, kjer so številni mladinci prispevali iz praktičnih izkušenj porojene pobude in konkretne predloge. Novo vodstvo Zveze slovenske mladine s predsed-

nikom Teodorjem Domejem, podpredsednikom Milanom Wuttejem in tajnikom Andrejem Moharjem na čelu se bo opiralo na širok odbor, v katerem so zastopniki mladine s celotnega našega ozemlja, mladinci, ki so bili že doslej aktivni v mladinskem delu in bodo s svojim poznavanjem krajevnih pogojev brez dvoma bistveno prispevali pri vzpostavljanju lokalnih celic mladinske organizacije.

Prav tako pa je bil nedeljski občni zbor tudi prepričljiva manifestacija predanosti in zvestobe naše mladine narodni stvari. In to je bilo izpovedano tudi v spremembi pravil, kjer je rečeno: „Namen Zveze slovenske mladine je, vzgajati mladino na Koroškem v narodno zavednem, antifašističnem in demokratičnem duhu.“ V tem duhu se bo ZSM zavzemala za narodnostno enakopravnost slovenske manjšine na Koroškem, za prijateljsko med narodi, za človečanske in državljanske pravice posameznika, za enakopravno in mirno sožitje med obema narodoma na Koroškem.

Občnega zbora se je udeležila tudi delegacija Zveze socialistične mladine Slovenije, zbrani mladinci pa je spregovoril predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prusnik-Gašper, sprejeti pa sta bili tudi dve resoluciji (več o tem na 2. strani).

Čakamo na pismo z Dunaja

Vse kaže, da je bila seja kontaktnega komiteja dne 31. januarja prekinjena samo zato, da bi se morda osrednji organizaciji koroških Slovencev še premislili in se odločili za sodelovanje v takim imenovanih sosvetih narodnih skupnosti, kakor jih predvideva dne 7. julija 1976 sklenjeni zakon o pravnem položaju narodnih skupnosti. In istemu namenu je očitno služilo tudi informativno srečanje z eksperti dne 10. t. m. v Celovcu.

Toda niti od prekinjene seje pretekli čas, niti razgovor z eksperti, niti nadaljevanje prekinjene seje dne 21. februarja niso mogli odstraniti tehtne pomisleke, ki jih imata osrednji organizaciji koroških Slovencev nasproti sodelovanju v sosvetih narodnih skupnosti.

Koroški Slovenci ne moremo mimo dejstva, da pomeni reševanje člena 7 v obliki zakona o pravnem položaju narodnih skupnosti na osnovi ugotavljanja ali preštevanja manjšine dejansko revizijo državne pogodbe — da je predmetni zakon torej protinusten in da je načelno nemogoče sodelovati v sosvetih, ki so del tega zakona. Zlasti pa je razvoj okoli našega vprašanja od 31. januarja naprej le še bolj dokazal, da se vlada in zlasti koroške stranke ne upajo pristopiti k reševanju mimo „Kärntner Heimatdienst“, ki zahteva reševanje na osnovi rezultatov preštevanja dne 14. novembra 1976, in to ne glede na bojkot preštevanja s strani pretežne večine slovenske narodne skupnosti. To so potrdili tudi eksperti, ki so nedvoumno izjavili, da se bodo pri reševanju upoštevali tudi rezultati jezikovnega preštevanja, in to ne le za krajevne napise, marveč tudi pri

določanju krajevnega in stvarnega območja slovenskega uradnega jezika na upravnem in sodnem področju.

Ob takem intransigentnem stališču pristojnih oblasti in strank je razumljivo, da odklanjajo tudi samo misel na morebitno spremembo zakona o pravnem položaju narodnih skupnosti, ki bi omogočila sodelovanje prizadete slovenske narodne skupnosti v sosvetih, kar so predstavniki osrednjih slovenskih organizacij na razgovoru zadnji ponedeljek ponovno predlagali.

Tako razumljivo ni moglo priti do nobenega zblizanja stališč in je bil rezultat le ta, da bo zvezni kancler dr. Kreisky posredoval osrednjima organizacijama pismo z utemeljitvijo razlogov in prikazom prednosti, ki po mnenju vlade in strank govorijo za sodelovanje predstavnikov koroških Slovencev v sosvetih narodnih skupnosti.

Koroški Slovenci bomo temeljito proučili in presodili pismo ter po tej presoji s strani najširših plasti našega ljudstva vladi sporočili odgovor.

Ne da bi kakorkoli posegli v problem, preden je odločil o njem pretežen del narodne skupnosti, pa nihče ne more mimo dejstva, da je zakonodajalec sklenil 7. julija lanskega leta zakone, ki prvenstveno zadevajo slovensko narodno skupnost — in to proti vsem pomislekom prizadete narodne skupnosti same in z revizijo mednarodnega dokumenta, ki vsebuje varstvena določila v korist slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem. Teja dejstva ne more spremeniti nobena še tako lepa izjava, kakor

RESOLUCIJA OBČNEGA ZBORA ZSM:

Odprta vprašanja

je mogoče rešiti le med manjšino in vlado

Predstavniki parlamentarnih strank ter zvezne in deželne vlade so v preteklih tednih s precejšnjo vnemo pričeli razpravljati o nerešenih manjšinskih vprašanjih na Koroškem.

Ceprav so vlada in v parlamentu zastopane stranke ob poskusu, da nas prestejejo, doživele popoln polom, se zdaj sklicujejo na povsem neuporabne rezultate novembraškega štetja. Hkrati pa hoče vlada uveljaviti novi zakon o narodnostnih skupinah, ki ga je parlament lani sprejel na podlagi znanega troedinega sporazuma o štetju posebne vrste, kljub temu, da sta obe osrednji slovenski organizaciji ta zakon jasno in odločno odklonili. Poglaviti cilj zakona je, da zapečati več kot petdesetletno raznarodovalno delo na Koroškem, da izrine slovenščino iz večine dvojezičnih občin in krajev ter vzame osrednjima organizacijama koroških Slovencev pravico zastopanja manjšine. Ne samo, da ta zakon ne vsebuje bistvenih določil 7. člena; ne samo, da pri teh odredbah odločilno sodeluje nemško-nacionalna FPÖ — pomeni zakon o narodnostnih skupinah jasno in nedvoumno revizijo avstrijske državne pogodbe.

Občni zbor Zveze slovenske mladine zato odločno zavrača nedemokratični zakon o narodnostnih skupinah in najostreje obsoja nekrušen poskus revizije državne pogodbe ter ugotavlja, da je mogoče rešiti odprta vprašanja samo med legitimnimi zastopniki koroških Slovencev in pristojno zvezno vlado na podlagi 7. člena državne pogodbe.

WALDHEIM O MANJŠINAH:

„Obžalovanja vredno“

Tudi glavni tajnik OZN dr. Kurt Waldheim je zavzel stališče k manjšinskemu vprašanju v Avstriji. V intervjuju za graško „Neue Zeit“ je v zvezi z manjšinskim vprašanjem v Avstriji in z avstrijsko-jugoslovanskimi odnosi izrazil upanje, da bodo prizadevanja obeh strani za rešitev manjšinskega problema le „obrodile sad“.

Waldheim je menil, da naj manjšine ne bi bile povod za polemike in ostre konfrontacije med sosednimi državami, temveč naj bi bile mostovi med njimi. Glede sedanjega razpravljanja o manjšinskem vprašanju v Avstriji pa je glavni tajnik OZN dejal, da je „obžalovanja vredno“ ter dodal, da je avstrijski manjšinski problem znan fu-

di že v mednarodnih okvirih. —

Problematiko jugoslovansko-avstrijski odnosov so v torek obravnavali tudi v Ljubljani, in sicer na skupni seji komisije izvršnega sveta Slovenije za zunanjepolitična vprašanja in narodnosti ter komisije skupščine SR Slovenije za mednarodne odnose. Na seji so še zlasti obravnavali problematiko avstrijske državne pogodbe in položaja slovenske ter hrvaške manjšine v Avstriji.

Skupno sejo je vodil republiški sekretar za mednarodno sodelovanje Marjan Osolnik, udeležil pa se je seje tudi podsekretar v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve SFRJ Novak Pribičević, novi jugoslovanski veleposlanik v Avstriji.

tudi ne dejstva, da v vrstnem sistemu avstrijskega pravnega reda nobena, tudi vladna izjava ne more nadomestiti kaj šele spremeniti zakonitih določil.

Predstavniki koroških Slovencev so zato vladi na ponedeljskem razgovoru nedvoumno povedali svoje stališče, ki sloni na poznanju ustavnega in pravnega reda, zlasti pa tudi na zgodovinskih izkušnjah s svoječasnim šolskim zakonom ter zakonom o dvojezičnih topografskih označbah in krajevnih napisih, da večina nikdar ni razumela, kaj šele nagradila pripravljenost manjšine, da proti obljubam poznejših boljših rešitev sprejme provizorije. Zato tokrat zahteva najprej rešitev vseh bistvenih vprašanj v pogajanjih na osnovi enakopravnega partnerstva, potem pa je pripravljena sodelovati pri reševanju vprašanj, ki jih dnevno postavljajo tudi pred narodno skupnost družbeni razvoj in državne potrebe.

V tem smislu so predstavniki obeh osrednjih organizacij tudi na zadnjem razgovoru ponovno izpovedali svojo nadaljnjo pripravljenost za razgovore, pa tudi svojo odločnost, da ne bodo nikdar pristali na rešitve, ki pomenijo revizijo državne pogodbe in poslabšanje trenutnega stanja na področju manjšinske zaščite.

V tej smeri bodo koroški Slovenci brez dvoma proučili in presodili tudi napovedano pismo in svoji temeljiti presoji primerno odgovorili. Želimo, da bi bil odgovor lahko pozitiven — toda v življenjskih vprašanjih je barantanje nemogoče!

Mladina - obet za bodočnost

Nedeljskega občnega zbora Zveze slovenske mladine so se kot gostje udeležili tudi predstavniki drugih naših organizacij, nekdanji mladinski funkcionarji, ki danes delujejo na raznih področjih narodno-političnega, kulturnega in gospodarskega udejstvovanja koroških Slovencev. Izpričali so svojo povezanost z mladino, ki bo nekdanj nadaljevala njihovo današnje delo, nadaljevala boj za uresničitev pravic, ki so nam zagotovljene v državnih pogodbah — s tem pa boj za nadaljnji obstoj ter vsestranski razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

V tem smislu je občni zbor pozdravil tudi predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper. Koroški partizani z velikim zadovoljstvom spremljamo delo in prizadevnost slovenske mladine na Koroškem, je dejal. „Prav v vas vidimo tiste sile, ki bodo nekdanj z isto vnemo in ljubeznijo do svojega naroda, s požrtvovalnostjo in z vztrajnostjo nadaljevali boj za doseg tistih ciljev, za katere so se žrtvovali partizani: za socialno in nacionalno osvoboditev koroških Slovencev. Ledina je za vas zorana in osejana. Imamo pred seboj jasen cilj — to je boj za izvedbo člena 7 avstrijske državne pogodbe. Ta boj pa je hkrati namenjen tudi zopet se porajajoči fašistični miselnosti, namenjen listim nemško-nacionalističnim silam, ki vedno spet poskušajo razdvojiti in razcepiti enotnost koroških Slovencev.“

Tem poskusom je v veliki meri izpostavljena tudi naša mladina, je menil tovariš Prušnik in zato posebej naglasil pomen programskih

načel, ki si jih je za bodoče delo zastavila ZSM: da bo gojila najširšo akcijsko enotnost koroških Slovencev, da bo še bolj sodelovala z avstrijskimi demokrati, da se bo vsestransko povezovala z matičnim narodom in da bo gojila tradicije narodnoosvobodilne protifašistične borbe. „To, draga mladina, so zares zdrava načela in za doseg teh boste morali žrtvovati marsikaj. Predvsem mora naša mladina s temi načeli graditi in utrjevati protifašistično fronto in se izogibati svetovnonazorskim zaostritvam. Govorim iz izkušnje najtežje, toda hkrati najsvetlejše dobe naše zgodovine, ko smo bili sposobni mobilizirati v narodnoosvobodilnem boju vse sloje našega naroda ter jih zajeti, in to pod najtežjimi pogoji, v oborožen protifašistični boj.“

Tovariš Prušnik je obenem opozoril, da se bo morala mladina v boju za doseg svojih ciljev spopasti tudi s pojavi najrazličnejših intrig in spletk, ki bodo prihajale od zunaj in znotraj v organizacijo.

V tej zvezi je omenil pripetljaj na letošnjih Koroških kulturnih dnevih, ko je celo iz Amerike prišel očitno poslan agent, ki je poskušal vnesti zmedo v enotni duhovni program, vendar je doživel enoten in srnjen odpor vseh udeležencev.

Ob koncu je predsednik ZKP želel občnemu zboru in nadaljnjemu delu Zveze slovenske mladine mnogo uspeha ter izrazil prepričanje, da bo mladina to svoje delo gradila na zdravi narodni podlagi, zavedač se, da mora stati trdno, z obema nogama na domači zemlji ter imeti najtesnejše stike z delovnim človekom na Koroškem. „Želim vam mnogo uspehov, saj vem, da sta usoda našega naroda in boj za pravice koroških Slovencev vaša srčna zadeva.“

Pozdrave mladine iz matične Slovenije pa je sporočil občnemu zboru predstavnik republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije Marko Morel. Poudaril je, da je v Sloveniji in Jugoslaviji stalno prisotna skrb za položaj slovenske narodne skupnosti v Avstriji, katere boju nudi matični narod vsestransko podporo. Posebej velja to za slovensko mladino, ki je to skrb in podporo izrazila na številnih zborovanjih in manifestacijah ter na svojem kongresu.

„Zavedamo se položaja Slovencev na avstrijskem Koroškem in njihovega boja za uresničitev vseh pravic, ki so določene v 7. členu avstrijske državne pogodbe,“ je dejal Morel. „Vi, slovenska mladina na Koroškem, dajete velik doprinos v tem boju; vsakodnevno prispevate k obstoju in razvoju slovenske narodne skupnosti na Koroškem, hkrati pa tudi k razvijanju demokratičnih odnosov znotraj narodnih sil v Avstriji.“

Predstavnik mladine Slovenije je izrazil prepričanje, da bo Zveza slovenske mladine kot enotna mladinska organizacija uspela izvrševati naloge, ki si jih je zastavila na svojem občnem zboru. Pri tem pa lahko pričakuje polno podporo slovenske mladine iz matične dežele, je naglasil tovariš Morel, kajti: „Še naprej želimo vzpostavljati neposredno povezavo z vami in vam pomagati — pa ne le kot najvišji organi Zveze socialistične mladine Slovenije, ampak je to vse večja želja in volja mladih v osnovnih organizacijah, zunaj na terenu, kjer mladi živijo in delajo.“

Kako izpolnjuje Avstrija svoje obveznosti glede grobišč in spomenikov NOB

Kakor smo v našem listu že svoječasnoročali, je zvezni izvršni svet SFR Jugoslavije ustanovil posebno komisijo za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij pripadnikov narodnoosvobodilne vojne na ozemlju republike Avstrije. Pobudo za ustanovitev take komisije je dal konec lanskega leta izvršni svet SR Slovenije, neposredni povod pa je bila zločinska razstrelitev partizanskega spomenika na Komelju pri Pliberku.

Pravna podlaga za delo te komisije je dana v avstrijski državni pogodbi. Člen 19 te pogodbe namreč zavezuje Avstrijo, „da bo na svojem ozemlju spoštovala, varovala in vzdrževala grobove vojakov, vojnih ujetnikov in v Avstrijo nasilno pripeljanih državljanov zavezniških sil... ki so bile v vojnem stanju z Nemčijo; enako tudi spomenike, postavljene v vojaško slavo armad, ki so se na avstrijskem ozemlju borile proti hitlerjevski Nemčiji“. Poleg tega pa je v omenjenem členu še določeno, da bo avstrijska vlada priznala vsako komisijo, delegacijo ali drugo organizacijo, ki jo zadevna država pooblasti, da indentificira, registrira, vzdržuje in ureja grobove in spomenike; in Avstrija se je zavezala, da bo olajševala delo takim organizacijam.

Med države, o katerih govori člen 19 avstrijske državne pogodbe, brez dvoma spada tudi Jugoslavija, saj so enote njene narodnoosvobodilne vojske bistveno prispevale v boju proti nacistični Nemčiji tudi na ozemlju današnje Avstrije — posebno na Koroškem, kjer je na 40 pokopališčih pokopanih okoli 500 padlih partizanov.

Jugoslovanska komisija za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij pripadnikov NOV na ozemlju republike Avstrije, katere predsednik je član CK ZKJ Boško Šiljegovič, je imela prejšnji teden sejo, na kateri so razpravljali o delu komisije. Zdej bodo člani komisije obiskali vse spomenike in grobišča borcev NOV v Avstriji ter ugotovili, kakšno je njihovo stanje. O tem bodo predložili poročilo in hkrati predlagali ukrepe za njihovo ureditev ter nadaljnje varstvo in vzdrževanje v smislu člena 19.

Ugotovitve komisije bodo forej prvi obračun o tem, kako Avstrija spoštuje in izpolnjuje svoje tozadevne obveznosti iz državne pogodbe.

Resolucija občnega zbora Zveze slovenske mladine

Občni zbor Zveze slovenske mladine v Celovcu ugotavlja, da poklicno vprašanje Ede Konradove že več kot dva meseca ni rešeno. Trenutna nastavitve v dušnopastirskem uradu na noben način ne more odgovorjati njeni resnični kvalifikaciji.

Znano je, da je bila Edda Konrad odstavljena 1. decembra lanskega leta na predlog Katoliške akcije. Kot „lehten vzrok“ za odstavitev so ji očitali „osebno poklicno nezmožnost“ in „kršitev službenih predpisov“. Vse to pa so ji očitali le zaradi njene solidarnosti z koroškimi Slovenci v boju za pravice. Kljub temu stoji Katoliška delavska mladina na strani svoje tajnice in odločno zahteva, da je treba izbojevati pravico do samostojne, za socialno in demokratično pravičnost zavzete politike.

Občni zbor Zveze slovenske mladine podpira to stališče Katoliške delavske mladine. Obenem pa obsoja tudi izjave župnika Mucherja, ki niso naperjene samo proti določilom sedmega člena državne pogodbe, ampak so tudi nezdružljive s še tako širokim pojmovanjem krščanstva.

Zato občni zbor Zveze slovenske mladine najostreje obsoja ukrepanje Katoliške akcije in izraža vso svojo solidarnost in podporo Katoliški delavski mladini, ki v prvi vrsti zahteva, da postane Edda Konradova spet njihova tajnica.

V zadnjem času prehaja vprašanje jedrskih elektrarn čedalje bolj v središče političnega zanimanja avstrijskega ljudstva. Vlada pripravlja otvoritev prve jedrske elektrarne v Zwentendorfu, hkrati pa že načrtuje tudi gradnjo druge take elektrarne v St. Pantaleonu. Kajti po energetskem planu naj bi jedrske elektrarne krile 15 odstotkov potreb po električni energiji.

Te priprave pa čedalje bolj vznemirjajo široko javnost. Ugledni znanstveniki (fiziki, kemiki in drugi) namreč že leta opozarjajo na nevarnosti katastrofalnih posledic za človekovo okolje in za človeštvo sploh. Trije problemi jedrskih elektrarn menda še niso zadovoljivo rešeni:

● Vsak jedrski reaktor, naj bo še tako varno zgrajen, permanentno oddaja radioaktivne pline in radioaktivno zastrupljeno odpadno vodo. Tega tudi zagovorniki jedrskih elektrarn ne tajijo, trdijo samo, da bi bila količina radioaktivnosti tako malenkostna, da ne bi mogla škodovati. Temu pa znanstveniki nasprotujejo z ugotovitvijo, da so že majhne količine radioaktivnosti, ki bi se preko hrane, vode in dihanja naselile v organih človekovega organizma, izredno škodljive za človekovo zdravje; med boleznimi, ki bi se lahko pojavile, naštevajo levkemijo, raka na pljučih in podobne.

● Druga nevarnost je, da bi se jedrska elektrarna lahko poškodovala ali porušila, npr. v slučaju potresa ali česa podobnega. Za okoliško prebivalstvo bi to imelo približno enake posledice, kot jih je imela prva atomska bomba, ki so jo odrgli nad Hirošimo.

● Končno pa tudi še ni rešeno vprašanje, kam z radioaktivnimi odpadki, ki ostanejo aktivni in s tem nevarni več stoletij.

Zakaj se potem Avstrija — in mnoge druge države, kot npr. Zahodna Nemčija, Francija, Švica in druge — tako prizadeva, da bi kljub dokazani škodljivosti gradila jedrske elektrarne? Vlada trdi, da grozi nevarnost pomanjkanja energije in da je edini izhod iz te zagate gradnja jedrskih elektrarn. Dalje pravi, da mora Avstrija postati „neodvisna“ od držav proizvajalk nafte itd.

Jedrske elektrarne vznemirjajo tudi avstrijsko javnost

Vendar pa že bežen pogled pokaže, da temu ni povsem tako. Avstrija ima za pridobivanje električne energije ogromne vodne rezerve; 25,8% porabljene nafte proizvaja Avstrija sama, prav tako 53% porabljene plina in 37% porabljene premoga. Pri tem pa domači energetski viri še nikakor niso v celoti izkoriščeni, kajti avstrijskim proizvajalcem energije se očitno ne izplača, da bi izkoriščali naravne energetske vire, ker bi bilo to dražje kot pa sorazmerno poceni proizvodnja jedrske energije in bi se s tem zmanjšali dobički raznih družb.

Tudi beneški Slovenci so počastili Cankarjev jubilej

V prisotnosti številnih predstavnikov kulturnega in političnega življenja z obeh strani meje so prejšnji teden na sedežu kulturnega društva „Ivan Trinko“ v Čedadu počastili stoletnico rojstva Ivana Cankarja — z otvoritvijo razstave „Cankarjevo gledališče“ ter s koncertno izvedbo drame „Jakob Ruda“. Razstavo so pripravili slovenski gledališki muzej v Ljubljani, Stalno slovensko gledališče v Trstu, slovenska kulturna društva in zveza izseljencev iz Benečije.

V imenu kulturnih društev Beneške Slovenije je razstavo odprl dr. Viljem Černo, ki je poudaril pomen razstave in posebej Cankarja samega v današnjem trenutku v Beneški Sloveniji. „Cankar govori v svojih delih o ljudeh, ki kot on sam iščejo

pravico in svobodo,“ je dejal predsednik društva „Ivan Trinko“ ter še poudaril: „To, kar je on iskal, to danes iščemo tudi mi sami.“

Cankarjev lik pa je orisal slovenski pesnik Ciril Zlobec, ki je uvo doma dejal, da je danes težko ob taki priložnosti spregovoriti o Ivanu Cankarju, pač zato, ker se v njegovih človeški in umetniški veličini človek lahko izgubi. Zato se je v svojem govoru omejil predvsem na tiste vidike, ki so za današnji trenutek Beneške Slovenije morda najbolj značilni. Omenil je prodiranje Cankarja v italijanski svet, posebej tržaško italijanski uprizoritev „Idealista“ ter izid „Hlapca Jerneja“ pri založbi Feltrinelli. Ob tem je poudaril, da doživlja Cankar danes pomembna priznanja v mednarodnem svetu, saj ga kritiki postavljajo ob najpomembnejše osebnosti svetovne literature. To dokazuje aktualnost Cankarjevih besedil, kajti Cankar je v svojih dramskih delih izpovedal najbolj revolucionarne ideje, ki jih danes ne razumemo več zgolj v okviru tedanje zgodovinske situacije, temveč v občečloveškem smislu kot upor proti vsakršnemu zatiranju in omejevanju svobode.

Ob koncu svojega govora je Ciril Zlobec poudaril pomen zavesti pripadnosti nekemu kulturnemu narodu ter dejal: „Danes, ko ne moremo več govoriti o kakih usodnih antagonizmah med narodi, ampak ko vsakdo stremi k čim globljemu sodelovanju med narodi, ne bi smelo biti nobenih ovir za razvoj te zavesti, saj le zavest o domačem in poznavanje domače kulture pripomoreta k temu, da lahko človek bolj ceni druge kulture.“

Po govorih so nastopili člani tržaškega Stalnega slovenskega gledališča s koncertno uprizoritvijo Cankarjeve drame „Jakob Ruda“. Predstavniki Cankarjeve založbe iz Ljubljane pa so ob zaključku prireditve izročili kulturnemu društvu „Ivan Trinko“ popolno zbirko knjig, ki jih je založba izdala v zadnjih štirih letih — vsekakor lepa manifestacija žive povezanosti beneških Slovencev z Ivanom Cankarjem.

Desetletja je Avstrija skupaj z drugimi državami po razmeroma nizkih cenah uvažala nafto iz držav Bližnjega vzhoda. Zdej pa so te države sklenile, da si ne dajo več izropati svojih surovin, in so se uprle krivičnim gospodarskim odnosom ter povisale cene za svoje surovine. To je države, ki so doslej profitirale od krivičnih gospodarskih odnosov, seveda hudo prizadelo.

Pa tudi govorjenje o „neodvisnosti“, ki da bi jo dosegla Avstrija z izgradnjo jedrskih elektrarn, je zgrajeno na slabih argumentih. Kajti jedrsko energijo je mogoče proizvajati le s pomočjo surovin, ki jih praktično moreta dobavljati le obe velesili — Amerika in Sovjetska zveza, kar torej pomeni popolno odvisnost od ene ali druge teh držav. In dejansko se je podala Avstrija s svojim pristopom k IEA (mednarodna energetska agencija) v popolno tozadevno odvisnost od Amerike.

Ob vsem tem se odpor proti jedrskim elektrarnam močno širi tudi v Avstriji. Sicer tukaj še ne poznamo takšne množičnosti kot npr. v Zahodni Nemčiji (glej Brockdorf ob koncu minulega tedna!), vendar so se tudi v Avstriji že v raznih krajih osnovala iniciativne skupine proti jedrskim elektrarnam. Taka skupina deluje tudi v Celovcu in kdor se zanima za sodelovanje, se lahko obrne na naslov: Werner Wintersteiner, Griesgasse 23 (tel. 0 42 22 - 23 7 97), kjer dobi tudi brošuro „Wie ist es mit den Atomkraftwerken wirklich?“, ki jo je izdala Inicijativa avstrijskih nasprotnikov jedrskih elektrarn.

Fašizem še živi

Eden izmed predavateljev na letošnjih Koroških kulturnih dnevih, ljubljanski univ. prof. dr. Metod Mikuž, se je z novinarjem mariborskega Večera pogovarjal o novih oblikah fašizma. Iz tega pogovora objavljamo tisti del, ki se nanaša neposredno na razmere v Avstriji oz. na Koroškem.

■ Pri ocenjevanju nekaterih pojavov nasilja na avstrijskem Koroškem velikokrat slišimo izraz fašizem.

Dr. Mikuž: Težko je reči, ali je to res klasični fašizem, je pa gotovo prevelika nestrpnost močnejšega naroda do naše manjšine, ki se kaže na vsakem koraku Slovencev; če branijo svoje interese, vidijo predstavniki večjega naroda v tem agresiji proti njim in celo proti državi. Pomembno je vedeti, da je bila ta nestrpnost opazna že pred prvo svetovno vojno in so se Korošci že takrat počutili preganjane in zatirane.

■ V čem vidite korenine te nestrpnosti?

Dr. Mikuž: V ozadju je famozna Adriabrücke, želja, da bi se nemška nacija približala Jadranu in postavila nacionalne stebre za ta most v Mariboru, Celju in tako naprej. To željo je potem skušal uresničiti tudi nacizem.

■ Torej v obdobju, ko je nacionalna nestrpnost presegla vse meje.

Dr. Mikuž: Pojavljala se je povsod, tudi na Primorskem, v spreminjanju imen... Sicer pa želja po mostu do Jadrana še ni odmrta, saj so graški spomenik kämpferjem še pred nekaj leti postavili tako, da je usmerjen proti Pohorju in je nedvomen odsev teh želja.

■ Danes v Avstriji radi zatrjujejo, da so vsega hudega v drugi svetovni vojni krivi Hitler in njegovi.

Dr. Mikuž: Dokumenti pričajo, da je večina okupatorjevega kadra na našem ozemlju (razen najvišjih funkcionarjev) prišla iz Gradca, z Dunaja in iz Celovca. Dosti od teh je še živih in se niso bistveno spremenili.

■ Na avstrijskem Koroškem kar naprej plašijo ljudi z grožnjo z juga. Ali naši programi združevanja Slovencev upravičujejo tako bojazen?

Dr. Mikuž: Naš program združene Slovenije ne misli na aneksijo zamejskih Slovencev, ampak je hotel mejo „podirati“ z neposrednim sodelovanjem s sosedi na Koroškem, in sicer ne le s Slovenci, ampak tudi z Avstriji. Tudi v Avstriji je namreč dovolj demokratičnih sil in mlade inteligence, ki je takemu sodelovanju naklonjena.

Spored RTV v ves slovenski prostor

Na skupščini zavoda RTV Ljubljana so prejšnji teden razpravljali o osnovni usmeritvi televizijskega programa za letošnje leto. Pri tem so opozorili na vrsto odprtih vprašanj, ki se kažejo predvsem pri hitrejšem vključevanju programa v ves slovenski prostor, torej tudi preko meja med slovenske narodnostne skupine v sosednjih deželah — v Avstriji in Italiji ter na Madžarskem.

Kakor znano, je RTV Ljubljana v svojih prizadevanjih, da bi zagotovila redno sprejemanje slovenskega TV programa tudi Slovence na Koroškem in Štajerskem, naletela na težave s strani avstrijskega ORF. Dunajski in še posebej koroški „strokovnjaki“ so namreč ugotovili, da bi uresničitev načrtov RTV Ljubljana glede pretvornikov na Karavankah povzročila „hude motnje“ v avstrijskem programu. To svojo irditev utemeljujejo s „tehničnimi vzroki“, vendar takim zatrdilom nihče resno ne verjame, ker je vse preveč očitno, da v resnici gre predvsem za argumente politične narave.

Da pa je takšno malenkostno naziranje za današnji čas že povsem anakronistično, se kaže tudi v luči sporazumov, ki so jih ravno zdaj dosegli glede sodelovanja na dosti širšem področju, pri uresničevanju svetovne televizijske mreže. V Ženevi je namreč končala delo svetovna konferenca o radiofuziji prek satelitov. Mednarodni posvel, pri katerem je sodelovalo okoli 600 predstavnikov iz celega sveta, se je zaključil s podpisom listine, ki določa enotni svetovni plan in ki so jo podpisali predstavniki 113 držav, članic mednarodne unije za telekomunikacije.

Cilj konference je bil zadovoljiti potrebe dežel glede oddajanja televizijskih sporedov prek satelitov, in sicer tako, da bi sporedi lahko po potrebi pokrili vso zemeljsko oblo. Šlo pa je seveda tudi za probleme, ki se postavljajo v zvezi z oddajanjem sporedov posameznih držav, pri čemer je treba zagotoviti pokrivanje celotnega državnega oz. narodnega prostora. V ta namen so bili posameznim državam dodeljeni določeni kanali. Ravno

pri tem pa se je Jugoslavija uspešno uveljavila kot večnarodna in večjezična država, ki je zato dobila izjemoma deset kanalov, kar zagotavlja, da bo po uresničitvi načrtov lahko vsak Jugoslovan ob pritisku na ustrezne gumbce svojega televizorja sprejemal vse nacionalne televizijske sporede.

Spočetka je bilo na ženevski konferenci še precej problemov in celo sporov, zaradi katerih ni kazalo, da bo mogoče izdelati enoten načrt za ves svet. Zlasti nekatere države, ki imajo tehnološki monopol, so vztrajale, da ne bi sprejeli svetovnega načrta, marveč bi problem reševali postopno in po območjih. Toda končno je prevladala mednarodna solidarnost in enakost vseh dežel: pokazalo se je, da je zapletene probleme po svetu mogoče reševati le ob spoštovanju in zagotovitvi enakih pravic majhnim in velikim.

Sprejeti načrt naj bi začel veljati z januarjem 1979 ter bi veljal do leta 1994, medtem ko množično izstreljevanje nacionalnih satelitov pričakujejo v obdobju 1980—1990. Novi sistem zagotavlja tudi gospodarske prednosti, saj bo en sam satelit pokrival vse državno ozemlje in torej ne bodo več potrebne drage dodatne naprave. Tako bo nova tehnika znatno poenostavila in hkrati pocenila tudi mednarodne prenose in precej izboljšala kakovost sprejema, ki ne bo več pozna nepokritih pasov, mrtvih kotov in senc.

Karnevali na Slovenskem

Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani zbira med drugim popolno dokumentacijo pustovanj, karnevalov po slovenskih mestih, trgih in vaseh v preteklosti in letošnjem letu: lepake, pustne časopise, fotografije besedila satiričnih govorov, besedila sodb nad Pustom-Kurentom, značke ipd.

Prireditelji so naprošeni, da takšno letošnje (ali tudi starejše) gradivo v po enem primerku pošljejo Inštitutu za njegove zbirke ali pa mu ga proti povračilu stroškov posodijo, da ga prekopira in nato vrne. Na željo si pride kdo od inštitutovih sodelavcev gradivo ogledat, podatke zapisat ali glasbene vložke posnet. Posebej so vabljeni k sodelovanju tudi amaterski in poklicni fotografi (možnost odkupa odbranih posnetkov).

Pošiljke, ponudbe in dopise prosimo na naslov: Inštitut za slovensko narodopisje SAZU, Novi trg 3, p. p. 324, 61001 Ljubljana.

Glas o koroških Slovincih

se širi med književniki po svetu

Društvo slovenskih pisateljev, slovenski center PEN in društvo književnih prevajalcev v Ljubljani so skupaj izdali novo številko literarne revije „Le Livre Slovène“, ki je v celoti posvečena koroškim Slovincem in njihovem literarnemu ustvarjanju ter boju za narodne pravice.

Revija je namenjena široki mednarodni javnosti ter s prevodi v francoščini predstavlja koroške slovenske pisatelje in pesnike Frana Ellerja, Valentina Polanška, Andreja Kokota, Gustava Januša, Prežihovega Voranca, Roka Ariha, Vlada Habjana, Janka Messnerja, Florjana Lipuša, Frana Ksaverja Meška in Karla Prušnika-Gašperja.

Pri posebni številki revije, ki jo je uredil Drago Druškovič, ni šlo smo zato, da bi mednarodno javnost seznanili z literarnim ustvarjanjem koroških Slovencev, ampak je bil namen še zlasti v tem, da bi vest izobražencev in pisateljev širom po svetu zainteresirali sploh za usodo slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Uvod k literarnim tekstom se zato sklicuje tudi na sodobno pojmovanje človekovih pravic v ustanovni listini mednarodne pisateljske zveze PEN, kakor o sedanjem položaju koroških Slovencev govori ta že dva informativna sestavka.

Tako je „koroška“ številka revije „Le Livre Slovène“ dragocen dokument, ki bo pomagal širiti glas o koroških Slovincih po svetu in s tem prispeval k pravični rešitvi našega vprašanja.

Posebna številka „mladja“

V 1001. letu Koroške je literarna revija „mladje“ izdala posebno številko pod naslovom „kärnten — ein porträt im jubiläumsjahr“. Številka vsebuje dela avstrijskih umetnikov, katera so bila pod istim geslom razstavljena od 12. 10. do 23. 10. 1976 v galeriji Hildebrand.

Izdaja nemških publikacij, ki objektivno pokažejo koroško stvarnost, je izredno važna in je ta korak mladjevec, ki se je začel že s publikacijo filma „Tuji v domovini“, priznanja vreden, saj so objektivne nemške ocene o našem vprašanju le zelo redko posejane. Ta brošura pa ima še drug pozitiven efekt: ohrani se zbrani umetniški material, ki je bil razstavljen v galeriji Hildebrand. Številni avstrijski umetniki so v tej razstavi dokaj kritično zavzeli stališče do 1000-letnega koroškega jubileja. Z brošuro pa se ta umetniška izpoved širi čez koroške meje tudi v druge predele Avstrije.

Po celoletnem praznovanju 1000-

letnice Koroške dokaže revija letos vso absurdnost in popačenost tega slavja v razmerju do koroške stvarnosti. Objavljena umetniška dela — slike, skulpture, literarni teksti — snamejo „slavljenju-Koroški“ hinavsko masko tolerance, veselja in jubilejnega razpoloženja; na dan pride obraz resnice: zatiranja, intoleranca in sovraštvo. Sodelavci razstave so čutili potrebo, da umetniško izpovedo svojo podporo pravičnemu boju koroških Slovencev. Dokazali so, da je umetnost dejansko lahko orožje proti vsakršni krivici, ki izvira iz obstoječega družbenega reda in s tem pokazali moč angažirane umetnosti.

Mimo razstave tudi koroški tisk ni mogel, kakor dokažejo to ob koncu brošure zbrane časopisne kritike. Koroški kritiki so se trudili vso razstavo pač „umetniško“ kritizirati in izigravati „boljše umetnine“ proti „slabšim“, češ: čim jasnejša je politična angažiranost, tem slabša je umetniška kakovost. Kratek pregled zbranih del v tej brošuri pa nam dokazuje, da so vsa dela razstave bila enotnost: enotna izpoved proti vsakršni obliki diskriminacije koroških Slovencev.

Pomanjkljivost brošure je, da ne vsebuje nobenega komentarja s strani redakcije, niti ni ne spremne ne zaključne besede. Dokumente, tudi umetniške, pa je treba komentirati; ta pomanjkljivost se opaža tudi v drugih nemških publikacijah „mladja“. Tako obstoji nevarnost, da se sicer izredno dobro narejena brošura zamenja s programskim zvezkom galerije.

Vsekakor pa upamo, da bo brošura našla pot tudi izven koroških meja in tako doprinesla svoj delež k seznanjanju naroda soseda o naših problemih.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI ŠMIHELA PRI PLIBERKU

Nadalje ima cerkev 7 njiv, ki donajajo 44 krajcarjev. Cerkev prejema od pet kmetij tudi desetino, ki donaja 2 goldinarja 15 krajcarjev. Cerkev ima 8 krav, ki so pod censusom, ove nobene. Na davkih je cerkev v letu 1651 plačala 10 goldinarjev 4 reparje, na vojaški nakladi 21 goldinarjev 4 reparje 20 novčičev. Nadalje ima cerkev 7 njiv, ki donajajo 44 krajcarjev.

Nato sta bila zaslišana oba cerkvena ključarja Andrej Krajnik in Valentin Kosečan, ki sta poročala o obveznih mašah, o polaganju cerkvenih računov in o stroških, ki jih je cerkev imela med zadnjo in današnjo vizitacijo. Med drugim so izdali za prekrivanje cerkvene strehe 57 goldinarjev.

9. Podružnična cerkev sv. Katarine nad Šmihelom

(Ecclesia S: Catharinae in Monte)
Vizitator je dne 23. marca končal svoje preglede pri podružnični cerkvi sv. Katarine na Gori nad Šmihelom in ugotovil, da ima cerkev tri oltarje. Glavni oltar, posvečen sv. Katarini devici in mučenici, je imel oltarno sliko, ki je bila razdeljena na dva dela. Na spodnji strani so se nahajale štiri doprsne slike svetnic Apolonije, Lucije, Ursule in Barbare, na zgornjem delu pa je bila naslikana Devica Marija z Jezuškom, na njeni desni strani sv. Doroteja, na levi pa sv. Katarina. Ker so barve že odpadle, je vizitator naročil, naj sliko obnovijo. Cerkveni kor je visok 18, dolg 15 in širok

12 vatlov. Na obeh straneh kora stojita dva udobna sedeža, na evangelijski strani pa je na zid pritisnjenih šest votivnih slik iz voska, ki so jih podarili sosedni farani, ki prihajajo k tej cerkvi na romanje. Cerkvena ladja je visoka 15 in pol, široka 16 in dolga 28 vatlov. Na evangelijski strani je oltar, posvečen sv. Simonu apostolu z novo oltarno sliko, na epistolski strani pa je oltar, posvečen sv. Rešnjemu telesu tudi z novo sliko, na kateri je naslikana monštranca z najsvetejšim. Cerkev ima dvoje vrat; nad glavnimi vrati je postavljen lesen kor, nad korom pa je zvonik, v njem sta dva zvonova, njih vrvi visijo izpod koroškega svoda. Okoli cerkve ni nikakega prostora za pokopališče, sosesčina ima svoje pašnike do cerkvenega zidovja. Če umre kak otrok nekrščen ali po splavu, ga pokopljejo pod zidovi cerkve.

Urbar izkazuje osem podložnih kmetij in eno puško ter pašno pravico v Črni. Vse to donaja cerkvi 13 goldinarjev 13 krajcarjev. Nadalje ima ta cerkev 42 njiv, od katerih prejema 4 goldinarje 29 krajcarjev. Ker pa je urbarja ni točno razvidno katere njive so v posesti cerkve, vizitator naroča pliberškemu vikariju, naj s postopkom, ki je v koroški deželi običajen, ugotovi lastništvo teh njiv in urbar pravilno popravi. Ti podložniki ne delajo tudi nobene robote razen vsakih dvajset ali trideset let pri popravilih cerkvene strehe, zato bi se mogla robota ovrednotiti v denarju in tako plačevati. Ena od dveh Javornikovih hub,

imenovana Greničeva huba, katere gospodar je umrl, stavba pa je pogorela, že desetletja ne daje nikakih dohodkov cerkvi. Ker teče v tej stvari tožba v Celovcu, naj se stvar pospeši. V letu 1651 je bilo plačanih na davku 9 goldinarjev, na vojaški nakladi 5 goldinarjev 6 reparjev in 20 novčičev. Ta cerkev ima še 19 krav in 46 ovc, podvrženih dajatvam.

Nato sta bila zaslišana cerkvena ključarja Gregor Vindiš in N. Prenner, ki sta poročala o obveznih mašah pri tej cerkvi. Ker pa se hoče beneficiat temu izogniti, prosijo cerkveni ključarji, naj se pregleda ustanovno listino tega beneficija, ki se nahaja v Gornjem gradu.

Videli smo, da je vizitator Filip Terpin, poznejši dolgoletni generalni vikar ljubljanske škofije pregledal v dveh dneh župno cerkev in osem podružnic župnije Šmihel pri Pliberku, napisal okoli 30 strani zapisnika z drobnopisavo v latinskem jeziku, govoril z nešteti ljudmi in opravil delo, ki se nam danes zdi nemogoče izpolniti v tako kratkem času.

Leta 1653 je bila končana pravda Ivana Štiha, lastnika imenja Sorgendorf pri Pliberku, zoper šmihelskega vikarja Matijo Križaja, ki je tekla osem let. V zvezi s to pravdo je poslal pliberški vikar Jurij Stergar škofu v Ljubljano zoper vikarja Križaja pritožbo, ker Križaj ni ničesar ukrenil, da bi osporaval v tem sporu pristojnost deželnega sodišča v Celovcu in bi ta spor spadal pred škofijski tribunal. Toženi vikar Križaj pa je medtem že poravnal tožniku dolžni znesek, moral pa je plačati še pravdne stroške, ki so bili narasli na znesek 138 goldinarjev 28 in pol krajcarja ter še stroške sodnega izterjevalca-biriča iz Celovca. Ta je namreč 30. aprila 1653 zarubil vikarju Križaju 2 konja, 6 glav goveje živine in 7 ovc;

stroški izterjevalca so znašali 9 goldinarjev. Vikar Križaj je zarubljeno živino 3. maja odkupil za znesek 71 goldinarjev 15 krajcarjev, tako da je moral na pravnih stroških poravnati še znesek 76 goldinarjev 13 krajcarjev in 2 novčiča.

Meseca aprila 1657 je prišel v Šmihel oddelek vojaštva iz Celovca. Zakaj je vojaštvo prišlo v Šmihel, iz arhivskih virov ni razvidno, ni pa izključeno, da so prišli zaradi novačenja rekrutov. Med vojaštvom in domačim prebivalstvom pa je prišlo do spopada in pretepa, med katerim so farani zbežali na šmihelsko pokopališče. Pri tem begu je eden od kmetov dobil od kamenja, ki so ga vojaki metali za njimi, rano na glavi in je na pokopališču krvavel; zaradi tega je bilo pokopališče kot posvečen prostor proglašeno za oskrnjeno. V tej zadevi je pisal pliberški vikar Stergar 1. maja 1657 šmihelskemu vikarju Križaju, da bo prišel zaradi tega pretepa vojaški polkovnik iz Celovca v Šmihel in naj vikar Križaj počaka s pritožbo, dokler se bo v stvari zmenil s polkovnikom. 2. maja 1657 pa prosi vikar Križaj v pismu škofijski ordinarij v Ljubljani, da bi smel pliberški vikar na novo posvetiti oskrnjeno pokopališče. 5. maja 1657 izda v tej zadevi ljubljanski pomožni škof, po nazivu škof peteneški, generalnemu vikarju Terpinu v Ljubljani navodila v zvezi s ponovnim blagoslavljanjem šmihelskega pokopališča in navede v teh navodilih, da za posvetitev ni potrebna aqua Gregoriana, zadostuje aqua benedicta.

Spomladi leta 1658 je šmihelski vikar Matija Križaj podal ostavko na svoje službeno mesto, po vsej verjetnosti zaradi starosti ali zaradi bolezni.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Jubilejna 10. pevka revija od Pliberka do Traberka: „Koroška poje“

Tradicionalno srečanje pevskih zborov z obeh strani meje, znano pod imenom „Od Pliberka do Traberka“, bo letos v znamenju jubileja, kajti revija bo prirejena že desetič. Prireditelj bo tudi letos trajala dva dni: začela se bo danes, petek, in se končala jutri, sobota. Na letošnji prireditvi bo sodelovalo okoli 30 pevskih zborov s skupno več kot 500 pevkami in pevci iz Podjune ter Koroške krajine v Sloveniji.

V prvem, to je današnjem delu prireditve se bodo zbori razdelili po skupinah ter bodo ob 18. uri nastopili v Črni in Mežici, ob 20. uri pa v Pliberku in na Prevaljah. Zaključna prireditelj bo bo jutri ob 19. uri v novi telovadnici osnovne šole Prežihovega Voranca na Ravnah, kjer bodo nastopili vsi sodelujoči zbori. Ob tej priložnosti bodo podelili priznanja zborom, ki so doslej že večkrat sodelovali na tej prireditvi — tozadevno pa zavzema posebno mesto moški pevski zbor SPD „Edinost“ iz Pliberka, ki je edini sodeloval na vseh dosedanjih prireditvah v okviru pevske revije „Od Pliberka do Traberka“.

Letošnja pevka revija obsega tudi še druge prireditve. Jutri dopoldan bo na Ravnah strokovni del srečanja, namreč seminar, na katerem bodo sodelovali zborovodje in glasbeni strokovnjaki ter drugi prijatelji zborovskega petja. Že danes popoldne ob 16. uri bo v Titovem domu na Ravnah mladinski koncert, na katerem bo sodeloval Koroški akademski oktet iz Ljubljane. Poleg tega pa bodo udeleženci letošnje revije med bivanjem na Ravnah imeli priložnost, da si ogledajo nekatere zanimivostje tega kraja, kot so likovni salon,

študijska knjižnica, delavski muzej in drugo.

Na letošnji reviji „Od Pliberka do Traberka“ bomo tudi koroški Slovenci častno zastopani, saj bo na posameznih prireditvah sodelovalo kar sedem zborov iz Podjune. Tako se bosta na današnjem koncertu v Pliberku (kakor je razvidno tudi iz posebnega vabila, ki ga objavljamo na tej strani) uvrstila med sodelujoče mešani zbor „Podjuna“ in moški zbor SPD „Edinost“

iz Pliberka. V drugih krajih oziroma na zaključni prireditvi pa bodo poleg teh dveh nastopili še moški zbor iz Štebna pri Globasnici, mešani zbor SKD iz Globasnice, ženski oktet iz Obirske, moški zbor SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana ter moški zbor SPD „Trta“ iz Zitate vasi.

Tudi jubilejno 10. srečanje pevskih zborov „Od Pliberka do Traberka“ bo dokaz, da meja ne loči, marveč povezuje.

5. ples „Danice“

V pustnem času vsak rad zapleše in se poveseli. Tako so mislili tudi prosvetaši SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni, ko so pred petimi leti organizirali prvi ples „Danice“.

Na pustno soboto 19. februarja 1977 pa je Slovensko prosvetno društvo „Danica“ vabilo že na 5. ples „Danice“, ki je bil — kot v prejšnjih letih — spet pri Voglu v Št. Primožu. Zbrali smo se v prijetnem krogu številnih prijateljev, ki so prišli od blizu in daleč, da bi se z nami poveselili in zaplesali ob melodijah, ki jih je igral ansambel Veseli Kapelčani — The Spiders.

Za uvod so zapeli pevci domačega zbora nekaj pesmi, predsednik društva pa je pozdravil vse obiskovalce ter se zahvalil podjetjem in organizacijam, ki so s svojimi prispevki pomagale izvesti srečolov. Ker pa so vsi že komaj čakali, da bi se lahko zavrteli, so pevci v svojih podjunskih nošah otvorili ples. Potem so se številni obiskovalci pridno vrteli in videti je bilo le nasmehane, zadovoljne obraze. Za prijetno razpoloženje so skrbeli tudi razna presenečenja, kot so srečolov, tehtanje ko-

šare in podobno; svoj delež pa je prispeval tudi moški zbor sosednjega SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana.

Še v zgodnjih jutranjih urah je vladalo pri Voglu veselo razpoloženje in smo lahko prepričani, da nikomur ni bilo žal, da je prišel na 5. ples „Danice“, ki je najboljši jamstvo, da se bomo še videli.

Svoje pustno veselje pa morajo imeti tudi naši najmlajši. Zato je društvo na pustno nedeljo priredilo 1. pustno rajanje otrok. Pri Voglu se je zbralo več kot 120 otrok s starši — ne glede na jezik in narodno pripadnost in eden je bil lepše napravljen kot drugi. Uvodoma so šolarji 3. razreda osnovne šole podali prizorček „Volk in sedem kozličkov“. Vsi so se dobro izkazali, tako da jih je treba vse po vrsti pohvaliti; vidno zadovoljni so bili tudi starejši obiskovalci prireditve. Ko so otroci brez izjeme prejeli majhna darilca, se je začelo veselo rajanje in prepevanje, ki je trajalo tja do večera. Vsem otrokom bo njihov prvi ples gotovo ostal v lepem spominu, starejšim pa naj bo uspeh tudi potrdilo in vzpodbuda, da bi bilo takih in podobnih prireditelj treba še več.

Istega dne, torej v nedeljo zvečer, so igralci SPD „Danica“ na povabilo SPD „Edinost“ gostovali v Pliberku, kjer so v dvorani pri Schwarzlu uprizorili komedijo „Klobčič“. S to igro so se poprej predstavili že v Slovenjem Plajberku, v Globasnici in v Št. Primožu, to nedeljo pa jo bodo predvajali v Železni Kapli in v Škocijanu. Izmed ostalih prireditelj šentvidskih prosvetašev pa je treba omeniti še obisk mešanega pevskega zbora dne 12. februarja na Primskovem, kjer je bil gost tamkajšnjega DPD „Svoboda“, ki je slavilo svojo desetletnico. Koncerta se je udeležilo nad 500 ljudi, ki so zlasti pevce iz Koroške navdušeno pozdravili.

Lepena pri Železni Kapli

Prejšnji teden se je blizu Lepene pri Železni Kapli zgodila huda delovna nesreča, ki je imela tragične posledice. Gozdni delavec Ernst Blajs se je s svojim sinom Andrejem mudil v bližnjem gozdu, da bi napravil drva za svoj dom. Pri podiranju dreves je debela veja zadela 17-letnega Andreja tako nesrečno, da je bil na mestu mrtev.

Nesreča je globoko odjeknila po vsej okolici in z Blajsovo družino sočustvujejo vsi, ki jo poznajo. O tem je pričal tudi pogreb, kjer se je zbralo izredno veliko žalnih gostov, domači pevci pa so tragično preminulemu Andreju zapeli poslovilno pesem.

Hudo prizadeli Blajsovi družini izražamo iskreno sožalje!

Vsem, ki so ji ob težki izgubi izrazili sožalje, jo talažili in ji pomagali, se Blajsova družina tudi tem potom prisrčno zahvaljuje.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „EDINOST“ V PLIBERKU
V A B I N A

10. PEVSKO REVIJO
OD PLIBERKA DO TRABERKA

„Koroška poje“

v petek 25. februarja 1977 ob 20. uri v dvorani gostilne Schwarzl v Pliberku.

Sodelujejo:

- Moški zbor „Mežiški knapi“ — DPD „Svoboda“ iz Mežice;
- Koroški vokalni kvintet DPD „Svoboda“ iz Prevalj;
- Moški zbor Društva upokojencev iz Prevalj;
- Oktet TRO iz Prevalj;
- Koroški akademski oktet iz Ljubljane;
- Moški zbor „Fužinar“ — DPD „Prežihov Voranc“ iz Raven;
- Moški zbor „Vres“ — DPD „Svoboda“ iz Prevalj;
- Mešani zbor Društva upokojencev iz Prevalj;
- Moški zbor DPD „Svoboda“ iz Črne;
- Mešani zbor „Podjuna“ — SPD „Edinost“ iz Pliberka;
- Moški zbor „Edinost“ iz Pliberka (ki je edini sodeloval na vseh dosedanjih revijah).

Vabljeni tudi v soboto 26. februarja ob 19. uri na zaključno prireditev v dvorani osnovne šole na Ravnah na Koroškem, kjer bo nastopilo vseh 25 zborov, ki sodelujejo na letošnji reviji „OD PLIBERKA DO TRABERKA“.

Vsi prisrčno vabljeni!

O d b o r

Slovenji Plajberk - Brodi

SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku je v nedeljo 19. februarja pripravilo za domačine spet lepo kulturno prireditev. Tokrat so gostovali prosvetaši iz Radiš, ki so se v Slovenjem Plajberku predstavili z veseloigro „Vdova Rošinka“.

Polna dvorana domačinov iz Slovenjega Plajberka in Brodi, ki so se jim pridružili že predstavniki SPD „Borovlje“ ter mnogi drugi obiskovalci, je z zanimanjem čakala na začetek predstave. Uvodoma je navzoče pozdravil predsednik SPD „Vrtača“ dipl. inž. Feliks Wieser, ki je zaželel dobrodoščilo radiškim prosvetašem. Posebno toplo pa je pozdravil njihovega vodjo Šimeja Wrulicha, ki je potem tudi kralko obrazložil vsebino igre.

Radišani so navzoče že takoj od vsega začetka spravili v smeh, ki ga ni hotelo biti konec. Bolj ko je igra šla proti koncu, bolj so bili

gledalci zadovoljni in razpoloženi. Ob zaključku prireditve pa v polni dvorani ni bilo nikogar, ki ne bi bil poln hvale za radiške prosvetaše.

Uspešna prireditev je ponovno in dokončno potrdila, da je kulturno delovanje in ustvarjanje nujno potrebno zlasti v majhnih krajih dvojezičnega ozemlja, kakor je to že uvodoma naglasil tudi predsednik domačega društva Wieser. Kajti v krajih, ki ležijo daleč od mest, ljudje nimajo možnosti, da bi bili redno deležni kulturnega dogajanja v središčih. Še posebno velja to za celotno Ziljsko dolino in za vse dvojezične kraje severno Drave.

Radiškim prosvetašem se Plajberžani tem potom javno zahvaljujejo in izražajo željo, da bi bila taka srečanja v bodoče čim bolj pogosta.

Novice iz Bilčovsa

Le redkim zakoncem je usojeno, da doživijo petdesetletnico svojega zakonskega življenja. To redko slavje sta obhajala v nedeljo 13. februarja Peter Sitter in njegova žena Katarina, rojena Mihor, ki živita kot preužitkarja na domačiji pri Lukiju v Želučah.

Sredi februarja leta 1927 sta si podala roke v zakonsko zvezo in sta po ženinovi materi prevzela Lukijevo domačijo, kjer je oče že leta prej umrl. Ni bila to obsežna kmetija, ampak le majhna kajža z nekaj zemlje, vendar je bil to dom, ki je nudil mlademu paru streho in zavetje. S pridnimi rokami in z vztrajnostjo sta pridelala vse potrebno zase in za svoje štiri otroke, tako da so srečno živeli v medsebojni povezanosti in dobrem sosedstvu.

Pa je leta 1938 podjarmil našo deželo nacizem, ki je v svojem sovražstvu do slovenskih ljudi segel tudi po Lukijevi družini ter jo 14. aprila 1942 pognal v izseljeništvu. Posebno težko je ta udarec zadel očeta Petra, ki je v pregnanstvu začel boleti; živci so mu popuščali in začel

se je tako tresti, da ni bil več za nobeno delo. Tudi po vrnitvi v domači kraj se njegovo zdravstveno stanje ni več izboljšalo, tako da danes sploh ne more več od doma.

Zato je moralo tudi slavje 50-letnice poroke biti kar na domu, v krogu najozjih sorodnikov, kjer je obrede opravil nečak Petrove žene, ki je župnik nekje blizu Brezij. Ikljub temu je bilo slavje lepo in dostojno, slavljenecema pa vsi, ki ju poznajo in spoštujeta, iskreno čestitajo ter želijo še mnogo zadovoljnih let v znani harmoniji na Lukijevem domu, kjer mlada posestnika Ana in Peter lepo skrbita za svoje starše. Jubilentov se je spomnila tudi bilčovska občina, v katere imenu sta župan Hanzi Ogris in občinski svetovalec Miha Weber izrekla prisrčne čestitke ter izročila priložnostno darilo.

Slavljenecema, katerih družina je stalno naročena na naše liste in knjige, pa iskreno čestita tudi uredništvo Slovenskega vestnika.

Življenjski jubilej — namreč 50-letnico življenja — je obhajal tudi tukajšnji občinski odbornik ter lastnik domačega lesno-stavbarskega podjetja Franc Gasser. Ko je nekoč mladi Franci zaprosil za koncesijo za tesarsko obrt, smo bili vsi veseli, da bomo imeli v našem prometno bolj odmaknjem kraju lastno podjetje. Tedaj pa si še nismo mogli predstavljati, da bo iz malega obrtnega podjetja zraslo pravo velepodjetje, že cela lesna industrija. Zato Franciju čestitamo k njegovemu življenjskemu prazniku, pa tudi k uspehu, ki ga je dosegel s svojim trudom in s svojo sposobnostjo, da je svoje (Dalje na 8. strani)

SLOVENSKI IZSELJENCI, POZOR!

Enkratna podpora za žrtve političnega preganjanja

Po zakonu o tako imenovanem skladu za pomoč (Hilfsfondsgesetz) imajo zdaj tudi bivši slovenski izseljenci možnost, da pod določenimi pogoji zaprosijo za enkratno podporo. Ta podpora znaša, ustrezno stopnji potrebe od najmanj 3.000 do največ 15.000 šilingov.

Za podporo morejo zaprositi osebe, ki so bile v času med 5. marcem 1933 in 8. majem 1945 iz političnih vzrokov ali zaradi svojega porekla, svoje veroizpovedi ali narodnosti preganjane ter so bile v tej zvezi najmanj 1 leto (v primeru posebno težkih okoliščin najmanj 6 mesecev) v priporu. Kot pripor v smislu zakona je priznana tudi izseljeništvu.

Poleg tega predpisuje zakon še naslednje posebne pogoje:

- znatno zmanjšana pridobitna sposobnost oz. delozmožnost zaradi poslabšanega zdravstvenega stanja kot posledice preganjanja;
- slabo zdravstveno stanje (na primer obojestranska slepota ali gluhost, rak, ohromelost vsled možganskega tumorja, priklenitev na dom zaradi obolenja srca itd.);

- bivanje v starostnem ali skrbniškem domu;

- leto rojstva 1908 ali prej.

Bivši izseljenci, ki izpolnijo enega ali več teh pogojev (za dokaz so potrebna ustrezna potrdila), lahko zaprosijo za podporo. Posebne formularje lahko dobijo pri Zvezi slovenskih izseljencev v Celovcu, Gasometergasse 10. Kdor pa želi formularje dobiti po pošti, mora poslati zvezi nase naslovljeno povratno kuverto (velikost najmanj 16x22 cm) ter znak po 3 šil. za 1 formular oziroma po 5 šil. za več formularjev.

Izpolnjene formularje je treba poslati na naslov: Hilfsfonds für politisch Verfolgte, Schlieffach 126, 1040 Wien. Čas za vložitve prošnje je še do konca leta 1978. Podpise prosilcev na izpolnjenih formularjih mora potrditi oz. overiti Zveza slovenskih izseljencev, ki je svojim članom seveda na uslugo z nadaljnimi pojasnili in nasveti. Vendar prosimo, da se tozadevni obiski pri ZSI iz tehničnih vzrokov omejijo na četrtke in petke.

Zveza slovenskih izseljencev je v tej zadevi razposlala posebno okrožnico na naslove vseh nekdanjih izseljenskih družin. Ker pa ZSI nima naslovov fistih bivših izseljencev, ki danes ne živijo več v nekdanjem skupnem gospodinjstvu, prosimo, da se ji zaradi boljšega pregleda v bodoče taki naslovi sporočijo. Zato tudi prošnja vsem nekdanjim izseljenskim družinam, ki bodo prejele okrožnico, da na možnost prošnje za enkratno podporo opozorijo tiste družinske člane, ki ne živijo več v skupnem domu, kakor tudi bivše sotrpine v krogu sosedov in znancev, v kolikor še niso napravili prošnje za podporo.

Zveza slovenskih izseljencev
Celovec, Gasometergasse 10

Bistvo fašizma in pojavi neofašizma v luči 8. Koroških kulturnih dni v Celovcu

Na predvečer otvoritve 8. Koroških kulturnih dni je predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek, v okviru otvoritve razstave dunajskega arhiva avstrijskega odporiškega gibanja pripravil navdne zanimivo „pričevanje“ preživelih žrtve nacizma iz okolice Zelezne Kaple. Osem prič, nekdanjih zapornikov koncentracijskih taborišč Dachau, Auschwitz, Ravensbrück, Mauthausen, je pripovedovalo o grozotah v teh taboriščih in o svojih osebnih doživetjih. Član pripravljalnega odbora Koroških kulturnih dni dr. Avguštin Malle je ob odprtju razstave dejal, da je zgodovina avstrijskega odporiškega gibanja med avstrijskim prebivalstvom le malo prisotna; kriva je predvsem šola, ki ne posreduje tega znanja. Menil je, da bi se moralo to obdobje pri pouku bolj upoštevati, kajti tudi avstrijsko prebivalstvo je doprineslo svoj delež k osvoboditvi domovine. Vendar je ta doprinos le malo znan, zlasti tudi zato, ker avstrijsko odporiško gibanje, kot ga poznamo iz zgodovine slovenskega naroda, temveč je slonelo na malih skupinah in individualistih. Omenil je tudi sodelovanje Avstrijcev v vrstah osvobodilnih gibanj drugih narodov in pri zavezniških silah.

Kljub nekoliko neugodnemu terminu se je otvoritve 8. Koroških kulturnih dni in uvodnega referata v četrtek zvečer udeležilo lepo število ljudi. Ljubljanski univerzitetni profesor in eden odličnih poznavalcev zgodovine narodno-osvobodilne borbe slovenskega naroda Metod Mikuž je predaval o temeljnih prvinah fašizma kot zgodovinskega pojava. Rekel je, da ta zgodovinski pojav danes še ni zaključen in da so današnji pojavi neofašizma in neofašizma nadaljevanje tistega nacizma in fašizma, ki ga je vojaški poraz leta 1945 v njegovem še trajajočem razvoju prekinil, nato pa se je začel — v drugačnih okoliščinah kot po prvi svetovni vojni — znova oživljati in tudi pojavljati. Predavatelj je skušal podati definicijo fašizma, o katerem obstoji za poedinca skoraj nepregledna literatura. Neke splošno veljavne definicije tega pojava pa ni. Mikuž je navedel med drugimi definicijami eno, ki se je držijo na vzhodu in ki pravi, da je fašizem odkrita teroristična diktatura najbolj reakcionarnih, šovinističnih in imperialističnih elementov finančnega kapitala. Spomnil je tudi na podcenjevanje fašizma s strani naprednih sil pred drugo svetovno vojno ter med bistvenimi prvimi fašizma naštel pretirano poudarjanje vrednosti in pomena naroda ali nacije; menil je, da more vsako pretiravanje na tem področju roditi le slabše posledice, od katerih so najbolj vidne šovinizem, nestrpnost, iredentizem, militarizem, zatiranje drugih narodov, zaslužjevanje itd. Profesor Mikuž je osvetlil bistvene vrline nemškega in italijanskega fašizma ter zaključil, da se fašizem kljub velikemu porazu v drugi svetovni vojni skuša marsikje obnoviti, kot v Italiji, kjer je znan po številnih sabotažah, atentatih in

pravih pokolih, razpolaga že s precejšnjim tiskom in ima delno že koncipirano megleno ideologijo. Obnavlja pa se predvsem v Zvezni republiki Nemčiji.

Sodelavec dunajskega dokumentacijskega odporiškega gibanja dr. Wolfgang Neugebauer je spregovoril na letošnjih kulturnih dnevih o avstrijskem odporu 1938—1945. Uvodoma je nakazal, zakaj je bilo v Avstriji to področje do zgodnjih šestdesetih let tako zelo zanemarjeno; kot glavni vzrok je navedel pomanjkanje anti-fašistične klime kmalu po 1945. Opozoril je tudi na obdobje avstrijskega klerofašizma in na zadržanje vidnih predstavnikov cerkvene hierarhije in socialdemokracije ob anšlusu 1938. Najbolj aktivni v avstrijskem odporu so bili komunisti, ki so izgubili ogromno število mladih kadrov in se prav

ventisti. Tudi v podjeljih so nastajale manjše odporiške skupine in na razne načine sabotirale proizvodnjo ter podpirale svojce obsojenih in aretiranih. Predavatelj Neugebauer je menil, da so preganjani koroški Slovenci postali sprožilni element partizanskega delovanja v Avstriji. Partizanski boj pa se je razvil v Avstriji, z izjemo Južne Koroške, šele v zadnjih mesecih vojne; vodilni v tem boju so bili ponovno komunisti. Med vojaškimi enotami je bil najbolj organiziran odpor na Dunaju, njegova glavna naloga pa je bila predaja Dunaja zaveznikom oziroma Rdeči armadi brez bojev, kar pa ni uspelo. Nek enoten cilj je dobilo odporiško gibanje po besedah Neugebauera po moskovski deklaraciji 1. novembra 1943, svoj pomen pa ima v tem, da predstavlja tisti doprinos Avstrije k lastni osvoboditvi, ki ga ime-

Temeljito sliko fašizma v Italiji je podal na 8. Koroških kulturnih dnevih ravnatelj Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu Karel Šiško. Govoril je o gospodarski situaciji Italije po prvi svetovni vojni, o razmerju sil v državi ter o gospodarskih in političnih aspiracijah Italije po razpadu Avstroogrske. Menil je, da je fašizem zmagal predvsem zato, ker se je po vojni porušilo prejšnje družbeno, gospodarsko in politično ravnovesje in niti klasična buržoazija niti delavsko gibanje nista imela toliko moči v sebi, da bi našla novega. Italijanski fašizem je predavatelj označil kot rezultat poskusa nasilnega reševanja globoke družbeno-gospodarske in politične krize po prvi svetovni vojni v pogojih agrarne industrijske strukture, ki ji je vojna vsilila nove smeri razvoja brez solidne baze, in v pogojih šibke konstela-

cialističnih — jasna, opredeljena, dosegljiva za reševanje problemov družbe in ne le parcialnih interesov, tam je fašizem nemogoč, ker ni praznine oblasti na gospodarskem in političnem področju. Predavatelj je pokazal tudi na posledice fašizma na Primorskem, kjer ni nastopil le proti Slovincem, marveč se je prepletalo protidelavsko in protislovensko nasilje. Menil je, da fašizem v Julijski krajini ni izgubil niti podpore krajevne buržoazije niti dela množic, ki jih je po vojni znal mobilizirati na podlagi nacionalističnih gesel. Predavatelj je opozoril, da sta del italijanske buržoazije in del zavednih italijanskih malomeščanskih množic do zadnjega gojila strah pred Slovenci in Hrvatji, kar je povzročilo nadaljevanje fašistične miselnosti in metod pod drugimi, lažnimi demokracijskimi oblikami. Ta čut ogroženosti pa se je še povečal, ker so se v Julijski krajini Slovenci in Hrvatje predstavljali kot nosilci nekega novega družbenega reda, ki ni zahteval le spremembo ozemeljskega stanja, pač pa tudi temeljito spremembo socialnih, ekonomskih in političnih razmer. Fašistična mentaliteta je začela kopneti šele v zadnjih letih, ko je režim odprte meje med Italijo in Jugoslavijo ustvaril drugačne objektivne in subjektivne pogoje, spodkopaval prastrah pred slovensko in komunistično nevarnostjo ter položil temelje za drugačno vizijo nacionalnega vprašanja in sosedskih odnosov. Fašizem ni dokončno strl, je poudaril Šiško, njegovi zadržki obstajajo tam, kjer se vsakodnevno rojeva nasilje proti določenim posameznikom, določenim strukturam, določenim skupnostim. Fašizem najprej ogroža dominantno skupnost in se potem, ko je ta strla, razširi tudi na večji del dominantne skupnosti. Predavatelj je zaključil, da je naloga vseh demokratičnih sil, zlasti pa demokratičnih sil dominantnega naroda, da brani ogroženo skupnost, ker s tem brani tudi sebe, svojo demokratičnost, svojo možnost razvoja.

O popisu posebne vrste v luči popisovanja občevalnega jezika pri dosedanjih popisih so pripravili referat Vladimir Klemenčič, Franc Wutti in Teodor Domej. Takoimenovano tajno poizvedovanje po materinem jeziku so označili kot nov eklatantni primer pritiska na manjšino. Kritično so se spoprijeli tudi s primeri pritiska na manjšino ob rednih popisih prebivalstva, ki so jih klasificirali za sredstev germanizacije manjšin.

Avguštin Malle in Teodor Domej sta referirala o slovenskem izobraženstvu na Koroškem in protislovenskem delovanju. Poudarila sta, da naj bi bil referat izhodišče za novo, poglabljeno študijo v vlogi slovenskega izobraženstva v slovenskem narodnem gibanju na Koroškem v njegovih raznih fazah. Posebej bi bilo treba kvantificirati število duhovnikov v gibanju. Ugotovila sta, da je razlika med formalno iz-

(Dalje na 8. strani)

Od 16. do 19. februarja so potekali v poslopu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu 8. Koroški kulturni dnevi. Pripravljalni odbor je tokrat izbral drugo pot in se osredotočil na eno samo tematiko. Vsa predavanja, forumska diskusija in okvirni program so bili osredotočeni na vprašanja in problematiko fašizma, neofašističnih pojavov, konkretno zapostavljanje in neenakost pripadnikov slovenske etnične skupine na Koroškem. Novost je bila tudi v tem, da so bili letošnji Koroški kulturni dnevi dvojezični, kar je vzbudilo precejšnje zanimanje med pripadniki večinskega prebivalstva. Skoraj vsi referati so bili razmnoženi v slovenščini in nemščini. Pretekla leta to ni bilo tako in je nemški tisk to hudo grajal; letos pa je bil prav ta tisk na Koroških kulturnih dnevih izrazito slabo zastopan. Med predavatelji in disku-

fanti so bili tudi pripadniki večinskega naroda. Pozornost je vzbudila raziskovalna skupina, ki je pod vodstvom univerzitetnega asistenta Erika Prunča kritično analizirala razne časopisne in „strokovne“ tekste o koroških Slovencih. V raziskovalni skupini so sodelovali pretežno študenti — nemški in slovenski — iz Gradca, Salzburga, Dunaja in Celovca. Dunajski dokumentacijski arhiv avstrijskega odporiškega gibanja je dal na razpolago razstavo o avstrijskem odporištvu v letih 1934—1945. V petek zvečer si je veliko število ljudi ogledalo ruski film „Navadni fašizem“. V soboto popoldne pa se je po priložnosti forumske diskusije na temo „Ali je fašizem mrtev!“ zbralo okoli 350 ljudi, ki so z velikim zanimanjem sledili diskutantom iz Dunaja, Salzburga, Trsta in Celovca.

zaradi tega po 1945 niso več opomogli. Bili so edini, ki so od vsega začetka zagovarjali samostojnost Avstrije in za ta cilj skušali ustvariti široko fronto. Del revolucionarnih socialistov je podpiral komuniste oziroma v teku boja prešel na njihovo stran. Socialna demokracija se ni kaj prida menila za aktivni odpor in celo odklanjala trošenje letakov in ilegalni tisk, ker se je bala človeških izgub. Ob koncu druge svetovne vojne pa je obnovno stranke vzelo v roke desno krilo stranke. Pomemben je bil tudi odpor katoliškega tabora proti Hitlerju, vendar so po drugi svetovni vojni vodje tega odpora kmalu zgubili vpliv v stranki. V odporu so se pojavile tudi monarhistične in verske skupine, od katerih so bili najvažnejši priče Jehove in ad-

novana deklaracija zahteva. O oboroženem boju koroških Slovencev proti fašizmu je govoril Karel Prusnik-Gašper, ki je posebno naglasil pomoč slovenskega ljudstva avstrijskemu v letih boja. Nazorno je prikazal zamele in razmah narodnoosvobodilnega boja koroških Slovencev, ki so ga le-ti množično podpirali in naglasil velik doprinos koroških Slovencev za uničenje fašizma. Slovenski partizani so s svojimi akcijami vezali na Koroškem ogromne sile nemških vojakov, ki so na ozemlju slovenske manjšine zgradili veliko število novih postojank, da so se sploh mogli na njem držati. Ob koncu predavanja je tovariš Prusnik opozoril še na pojave neofašizma na Koroškem.

cije političnih sil, ki v prepletajočih se razrednih in političnih spopadih niso mogle ali znale poiskati drugačnih rešitev. Vsekakor je italijanski fašizem rezultat nemoči dela buržoazije, slabosti, razcepljenosti delavskega gibanja, medrazrednih koncepcij katoliškega gibanja ter poskus najbolj napadalnega, parazitskega in pronicajočega dela buržoazije ter vsega veleposesniškega sloja, da razreši preko „nove“ politične sile razredne, družbene, gospodarske, politične vrole v praznini, ki je nastala ob izginotju prejšnjega ravnovesja in ob še neraziskanih možnostih novega. Pojav fašizma, je menil Šiško, je predvsem odvisen od razmerja sil v določenih kriznih situacijah. Kjer je fronta demokratičnih sil — tako liberalnih kot so-

I V A N C A N K A R

7

HIŠA MARIJE POMOČNICE

„Zakaj pa se me bojite? No, zakaj?“
Ozrl se je na Katico; ležala je na postelji, kakor umirajoč vrabec na dlani.
Ni mu bilo več prijetno, žal mu je bilo, da je bil prišel. Toda rad bi se poslovil prijazno — bilo mu je, kakor da bi bilo zaklicalo z lepim glasom od nekod, iz davnodavne preteklosti.
Pobožal je Katico po licih; roka je bila raskava in je smrdela.
„Nisem tako hudoben, Katica, kakor misliš! Vsak človek ima bolj črno senco, nego je sam. Blagor se tebi, Katica!“
In se je ozrl.
„Nisem tako hudoben, otroci, nič me ne tako ne glejte!“
Začivkalo je, zastokalo.
„Ej, in kanarčka imate tudi, kako lepega kanarčka, ej!“
Zaklicalo mu je v srcu in zapelo, sam ni vedel, kako se je zgodilo. In šel je preko sobe, silen in črn, od groze prepadli obrabi so gledali nanj.
Malči se je hotela vzdigniti, hotela je iztegniti roko, hotela je izpregovoriti... „Ne kanarčka, kanarčka nikar!“
Toda ni se genila in glasu ni bilo iz grla...
Ali vratca so bila odprta, Bog je hotel in bila so odprta. Kanarček je gledal in se je tresel. Tam je prihajalo, bližalo se je kakor gora.
V poslednjem trenutku — že se je bila iztegnila silna črna roka — je skočil na prag, neokretne, od groze odrevenele so mu bile noge, niso se hotele vzdigniti perotnice; bila je nezavedna, obupna moč. In takrat se mu je zasvetilo nekaj čudnega — tam je rešitev, tam zunaj! Z vso silo se je pognal proti oknu, udaril je ob steklo in je padel na polico. Rezika je bila tam, blede, trepetajoča.

Vzela ga je v roko, varno, nalahko, nesla ga je k postelji, kjer je sedela Malči, roke uprte ob blazine, oči široko odprte, ustnice bledosinje.
Komaj je prišel Reziki šepetajoč glas iz grla.
„Malči, glej!“
Položila je kanarčka na vzglavje, malo se je še stresel in je umrl...
Tako je bilo prišlo življenje, ki je živel tam zunaj v svoji grozi; prišlo je kakor volkodlak opolnoči — ostala je blede groza, ko je posijalo jutro in šele počasi, mukoma, se je izvil iz prsi glas, so se izvile solze iz oči in je dihalo srce...
Bližala se je zima, slišale so zvečer, kako je potrkovala na okno. Ze je bila osmukala drevje zunaj; sonce ni gorelo več, sijalo je kakor v mrzli vodi, v veliki mirni reki tam gori, ki se je že pokrivala s svetlim ledom.
Ali tu notri ni bilo zime, ne mraza, ne burje; zima je prihajala kakor Božje dete, gorka in prijazna. Kakor Božje dete je prihajala in kakor sestra Cecilija, ki je napravljala jaslice ter se smehljala, smehljajoče oči polne lepих skrivnosti.
Prišla je zjutraj sestra Cecilija, skrivala je nekaj v rokah, ali gibalo se je in je brčalo.
„Otroci, glejte!“
Sklonila se je, izpustila je iz rok in skočilo je na tla — smešno, nerodno, črno.
Zasmejale so se na glas.
„Vrabec! Vrabec!“
Vrabec se ni zmenil za nikogar. Zelo mlad je še bil, niti zobati še ni mogel in treba bi ga bilo pitati. Ves kuštrav je bil in grd; repa še ni imel, perje mu je viselo navzdol, nerodno in zmršeno — kakor premočen havelok. Kljun je bil zelo širok, oči se ni videlo. Poskakoval je, kakor da bi hotel pasti na glavo in tako je cepetalo, kakor da bi nosil copate. Vse so bile okoli njega, on pa si je našel pot — cepet, cepet — in že je bil pod posteljo.
„Kje pa ste ga dobili, sestra Cecilija?“
„Zmrzaval je na vrtu; padel je z drevesa, ker še ne more leteti, siromak!“

Zaropotalo je pod posteljo, nekaj se je prevrnilo, copat ali kaj. In se je spet prikazal na drugi strani — cepet, cepet...
Sestra Cecilija je gledala nanj in ko je bil tako črn in potuhnjen v mokrem haveloku, se je nasmejala.
„Anarhist!“
In anarhist se ni udomačil, ni maral lepe, bele, zakurjene sobe. Tudi ljubezni ni maral. Hotele so ga pitati. Malči ga je vzela k sebi v posteljo, da bi ga ogrela. Ni maral jesti in tudi ogreti se ni maral. Komaj se je Malči zavedla, že je štrbunknilo na tla in — cepet, cepet...
„Kaj pa je temu vrabcu?“ je prašala Malči nejevoljno; razžaljena je bila, ker se ni zmenil zanjo in ker ni maral njene ljubezni.
„Ne znaš ga pitati!“ je dejala Lojzka in se je vozila po sobi za njim; cepetal je naokoli in se je umikal, Lojzka pa je bila trudna.
„Čemu pa nam je prinesla to grdo žival? Če mu tukaj ni povšeči, pa naj bi bil zmrznil!“
Anarhist je iskal, Bog vedi česa; stikal je po kotih, vso sobo je že preromal in vseprek; če je počival, se je stisnil v temo in takrat se je zdelo, kakor da se sveti dvoje svoje-glavnih, upornih oči.
Izpustile bi ga bile, ali sestra Cecilija ni hotela.
„Si že poišče drobtin pod mizo; ni treba, da bi zmrznil.“
Prišel je blizu Lojzke, pahnila ga je z roko in smejale so se, ko se je prevalil ter zibaje se in cepetaje odkobacal. Pod okno je prišel in ozrl se je navzgor in je poskakoval. Peroti so bile preslabe, mučil se je in je padal; komaj dve pedi visoko je mogel poskočiti, niti roba nizke postelje ni dosegel. Tekal je pred oknom, kakor je bilo široko, poskočil je tu, poskočil je tam, ali nikjer ni bilo nižje.
Reziki se je zasmilil, vzdignila ga je na polico. In takoj je poskočil, butnil je ob okno z glavo, z vsem majhnim neokretnim životom. Butnil je, ali sunilo ga je nazaj, padel je na polico. Vzdignil se je precej, šel je po polici malo dalje, poskočil je in je butnil znova. In spet ga je sunilo nazaj, spet se je zvrnil ter se precej pobral. Vstopil se je sredi police,

Otrok noče jesti

„Moj otrok noče jesti,“ — se glasi tožba, ki jo je slišati pri marsikateri materi. Najpogosteje se pritožujejo matere otrok med drugim in petim letom starosti. Toda kar v začetku je treba povedati, da je taka pritožba velikokrat neutemeljena. Matere imajo večkrat zmotne predstave o tem, koliko bi otrok moral jesti.

Značilnost otrokovega razvoja je, da po prvem letu razmeroma manj poje in je zaradi gibanja manj rejen kot v obdobju dojenčka. Včasih matere primerjajo svojega otroka s sosedovim in mislijo: „Ce sosedov toliko poje in je zato okrogel, bi moral biti takšen tudi moj.“ Pri tem pa pozabijo, da niso vsi otroci enaki. Nekateri imajo po naravi nežno telesno gradnjo, ne potrebujejo dosti hrane in niso nikoli debeli; drugi zopet veliko pojedjo, so rdečelični in okrogli. Res pa je, da je pri mnogih otrocih neješčnost hud problem, ki ga pogosto ne morejo rešiti niti starši niti zdravnik.

Usoda neješčnega otroka je v večini primerov takale: Mati vodi otroka od zdravnika do zdravnika. Zdravnik vsakokrat ugotovi, da je otrok zdrav, le da nima teka in mu predpiše zdravila. Toda ponavadi vsa zdravila in vitamini ne pomagajo dosti. Starši se zatečejo k „domačim sredstvom“.

Pogosto se neješčnost pojavi po prestani bujni bolezni. Starši skušajo po preboleli bolezni nadomestiti, kar je otrok izgubil na teži in ga čezmerno silijo s hrano, nakar se otroku hrana upre. Tak odpor do hrane traja včasih mesece ali celo leta dolgo. Pogosto majhen otrok odklanja le trdo hrano, dočim kar zadovoljivo uživa tekočo in kašasto hrano.

Vzrok neješčnosti je večkrat prevelika utrujenost in izčrpanost otroka ali pa duševno razburjenje. Tako otrok ne more jesti po predolgih sprehodih, ker je preveč utrujen (pogosto so ga starši peljali prav zato na sprehod, da bi dobil tek), ali pa po živahni igri. Te vrste neješčnosti se javljajo predvsem pri nežnih, občutljivih, bledičnih otrocih, ki težko prenašajo napore.

Pogosto je vzrok neješčnosti otroka neprijetno vzdušje pri mizi. Marsikje se pri mizi pripravijo ali pa vlada molčeča napetost. Morda kdo od članov družine kritizira hrano ali pa jo kak starejši odklanja in daje mlajšemu slab zgljed. Pogosto se otrok, ki ima sicer zadovoljiv tek, slabo počuti pri mizi, ker ga starši silijo, naj še več poje. Ali pa otrok, ki ima že po naravi slab tek, izgubi ob živčnih izbruhih mame ali ob pravljicah stare mame še tisto malo naravnega poželjenja po hrani. Na splošno menijo, da je večina težav v zvezi s pomanjkanjem teka pri otroku med drugim in petim letom pogojenih v nepravilnem odnosu staršev do otroka, oz. do njegove hrane.

Kaj storiti z neješčim otrokom? Najprej ga peljite k zdravniku, da ta ugotovi, če ni vzrok pomanjkanja teka morda bolezen. Če je otrok zdrav, ga ne posiljujte z jedmi. S čezmerno zaskrbljenostjo in trudom boste dosegli le to, da se bo tek še poslabšal. Servirajte jed okusno in ne naložite mu na krožnik prevelikih količin. Kupite mu lep krožnik in skodelico z muco ali kužkom. Pri jedi naj bo prijetno vzdušje. Ne silite otroka z jedmi, ki jih ne mara in ne vztrajajte, da se mora navaditi

videl je ven — tam je bilo nebo, črne hiše so bile, videl se je vršiček golega drevesa. In anarhist je pozabil, da ga je bilo sunilo nazaj — saj je bilo tam zunaj nebo in črne hiše so bile in videlo se je golo drevje in vse je bilo tako blizu...

Spet je udarilo zamolklo in spet je padlo. Hotel se je hitro vzdigniti, ali prevrnilo ga je, nato pa se je le vzdignil in je tekal dalje po polici. Nič več ni vedel, da ga je bilo sunilo nazaj, samo to je vedel, da je zunaj nebo in da je drevje zunaj. Tako je butalo zamolklo, neprestano, kakor da bi bil s pestjo ob okno.

„Pa skoči ven! No, pa skoči ven! Skoči! Skoči! Hop!“ Lojzka se je smejala hudobno, vse so bile poleg in so gledale, kako je poskakoval in padal.

„Skoči ven, če ti ni povšeči pri nas! Skoči, anarhist!“ Butnilo je in se je prevalilo in je padlo na tla, kakor težek črn klopčič.

„Poginil je!“ Gledale so, nobena se ni genila. Ali vrabec se je stresel, pobrcal je z rumenimi nogami, vstal je.

„Ej, vrabec!“ se je razjela Lojzka. „Kakor od lesa je.“ Komaj se je vzdignil, je poskočil znova proti oknu, ali zdaj komaj za ped visoko; padel je bolj težko, bolj že na prsa in na glavo kakor na noge. Toda ni se utrudil, tako dobro je vedel, da poskoči naposled dovolj visoko in da poleti ven, kjer je nebo in kjer je drevje. Ves čas ni bilo glasu iz njega, nikogar ni bilo, da bi govoril z njim, ali da bi se jezil, ali da bi prosil.

In poskakovalo je neprestano, tekalo ob oknu, poskakovalo in padalo.

A ko se je oziral navzgor, mu je temnelo zmerom bolj pred očmi, ginilo je nebo, ginilo je drevje, noč temnih poslopj se je širila in širila, zagrnjala je vse.

Komaj za palec visoko je še poskočil — ali glej, že ni bilo ničesar več, niti okna ne...

Niso se več zmenile zanj, luč je že gorela, napravljale so se spat. Nehalo je padati, tudi cepetalo ni več, anarhist se je bil skrčil, Bog vedi kam. Nič se ni več zgenilo, zaspale so...

Ko si je Lojzka zjutraj obuvala copate, se je prestrašila

Izoghnimo se nesrečam v domači hiši

Zanemarjanje ran, prask in odrgnin, na videz malenkostnih poškodb, je dostikrat nevarno, saj nas ključajoče bolečine, rdečica in oteklina, včasih še z bolečinami v okolišnih bezgavkah le pripeljejo k zdravniku. Zato ravnajmo z ostrimi predmeti previdno in previdno.

Ostrie predmetov, priborov za rezanje, prebadanje in šivanje je v hiši vse polno. Če z njimi ne ravnamo previdno in jih puščamo ležati v neredu, kaj hitro pride do vbodov ali vrezov. Bucik ne nosimo v ustih, ne zatikajmo jih vsepovsod! Kaj če bi za kuhinjske nože imeli del predala, v katerem bi na preprosti leseni, kot glavnik narezani podlagi lepo stali z ostrino navzdol. Tudi ko jih brišemo in pomivamo, držimo ostrino noža vedno proč od dlani. Ko režemo kruh, režimo od sebe in ne k sebi. Pa še to: če so noži dobro nabrušeni, je verjetnost, da se bomo zbodli, manjša; če so topi — ker z večjo silo pritiskamo, nam še prej spodleti.

Marsikje pustijo otrokom prenašati nože, škarje in razne druge ostre ali konicaste predmete in to še brez nadzorstva. Otroci se orodju res mora privaditi, ampak ob pomoči odraslih, in ko je dovolj star. Tudi sekanje drv je delo za odrasle! Otroci naj kurjavo le pomagajo nositi.

Poskusite!

OMLETE Z MESNIM NADEVOM

Potrebujemo pol litra mleka, 1 jajce, sol, približno 25 dkg bele moke, maščobo za pečenje.

Nadev: žlico maščobe, čebulo, 30 dkg svinjine, česen, poper, sol, zelen peteršilj, 1 jajce, 10 dkg belega kruha, malo mleka. Poliv: 1 dcl smetane, 2 jajci.

Pečene omlete pomagamo z nadevom, zavijemo in zložimo v pomasnjen pekač, prelijemo s smetano, v kateri stopemo jajca. Omlete zapečemo v pečici.

Za nadev na maščobi zarumenimo čebulo, dodamo zmelto meso in dušimo pol ure. Nadevu pridenemo začimbo, v mleku namočen in ožet kruh in jajca.

PRAŽENI KROMPIRJEVI ŽGANCJI

Potrebujemo 75 dkg krompirja, sol, 20 dkg bele moke (ostre), 4 žlice maščobe.

Kuhan, olupljen krompir pretlačimo, osolimo in rahlo primešamo moko. Žgance damo na vročo maščobo in jih prepražimo — obračamo jih z lopatico in pred serviranjem zdrobimo z vilicami.

na vse jedi. Posebno kuhana zelenjava je pri mladih otrocih nepriljubljena, matere pa jih silijo, da jo morajo otroci jesti. Vitamine iz zelenjave lahko nadomestite s sadnimi košami ali sadnimi sokovi. Pazite, da otrok ne pride k mizi utrujen.

Le malokdaj pomislimo, da so zdravju škodljivi lahko tudi lonci, katerih lošč (emajl) se lušči in se zadre v roke fistlega, ki pomiva posodo; podobno škodo lahko naredi lošč v želodcu. Pa stare kovinske mrežice za grobo čiščenje posode? Prav isto!

Steklene črepinje vsi poznamo, a le redkokdaj pomislimo, ko pomivamo steklenino, da nam lahko v rokah počni in se bomo urezali. Tudi pločevinke, zlasti, če jih ne odpiramo z odpiralčkom, so lahko nevarne!

Lahko bi naštevali še in še. Verjetno že sami vidite, da se poškodbam da izogniti. Kaj pa — če vseeno pride do nesreče — vboda, vrezine, odrgnitve in podobno? V čem je nevarnost in kako ravnamo?

Vsaka poškodba kože je nevarna, naj bo površinska, ali pa globlja, čeprav je samo po sebi razumljivo, da je globoka resnejša.

Pri manjših ranah je glavna nevarnost okužbe. Pri globljih pa pride poleg krvavitve lahko še do poškodb drugih tkiv, kot so žile, živci, mišice itd.

Do okužbe pride običajno zato, ker je predmet, s katerim smo se poškodovali, poln kužnih klic, ali pa je ranitev (poškodba kože) omogočila klicam, ki jih je na naši koži vedno dovolj, prodreti v telo. Zato v prvi pomoči vedno ravnamo, kot bi bila rana okužena. Edina izjema je rana, ki jo napravi kirurg z brezkužnim priborom in s posebno skrbnimi zaščitnimi ukrepi.

Kaj naredimo?

Rane ne smemo izpirati, ker bi vanjo nanesli klice iz okolice, niti je ne razkužujemo z zdravili. Edina izjema je dva odstotna vodna raztopina dezola, ki jo dobimo v lekarni. S kosmičem vanjo namočene vate očistimo lahko sami le površinske praske in odrgnine. Globlje pa pustimo rano na miru in poiščemo pomoč pri zdravniku. Ker ni več strokovno utemeljeno, smo opustili tudi uporabo joda, raznih praškov in mazil, ki lahko v neveščih ranah samo škodijo.

Če rana huje krvavi, je seveda treba poškodovano mesto čimprej obvezati in prej opisano čiščenje sploh ne pride v poštev. Nanjo pritiskujemo večji kos čiste gaze ali čistega belega blaga in tesno povijemo.

Male površinske ranice, ki so umazane, lahko tudi umijemo s tekočo toplo vodo in milom, a to je izjema, ki velja izključno za ta primer.

Pri vseh hujših poškodbah že ob prvih znamenjih okužbe moramo takoj k zdravniku. Če je predmet, s katerim smo se poškodovali, sumljiv (rjav žebelj, nož, sekira itd.), pa prav tako a takoj po poškodbi.

Z nekaj dobre volje in pazljivosti pa vse te težave preprečimo ali se jim izognemo.

Drobni nasveti

■ Kadar postane ščetka mehka, jo namočite v galunovi raztopini in služila bo kot nova.

■ Škrobljenje perila opravite hitreje in enakomerneje, če raztopljen škrob vlijete v stekleničko z luknjastim zamaškom.

■ Kadar ni drugega lepila pri roki, je jajčni beljak prav dobro nadomestilo.

■ Temne obleke, umazane od prahu, očistite, če madeže zdrgnete s kosom surovega krompirja.

■ Lepilo za slonovo kost: zmešajte 30 g gipsa (sadre) in 10 g beljaka z vodo, da se zgosti.

■ Če vas piči komar, kanite na boleče mesto kapljico goreče sveče, bolečina bo takoj prenehala. Vosek potegne strup vase in preprečuje vnetje kože.

■ Madeže od muh na gladkih predmetih odpraviš, če jih zdrgneš s cunjno namočeno v petroleju.

■ Cenena obramba proti moljem je orehovo listje, ki ščiti obleko in krzno proti njim.

■ Madeže od črnila na lesu odstranite najlaže z močno žvepleno kislino.

To in ono o jajcih

Če posolite vodo, v kateri kuhate jajca, bodo prej kuhana.

Če denete jajce kuhati v hladno vodo, ga boste potem lažje olupili.

Skuhana jajca vzemite takoj iz vode. Če tega ne boste storili, bo vroča voda prišla skozi porozno lupino in bo potemnel beljak.

Jajc iz hladilnika ne denite takoj v vrelo vodo, ker bo popokala lupina. Denite jih najprej v hladno vodo, in ko ta zavre, jih kuhajte še dvajset minut, če hočete, da so trdo kuhana.

Mehko kuhana jajca morejo stati nekaj časa, ne da bi postala trda, če storite takole: dobro posoljeno vodo postavite na štedilnik, da zavre. V kipečo vodo denite jajca in takoj odstavite posodo z ognja ter jo brezračno zaprite. Tako naj stojijo jajca približno 10 minut — in bodo mehko kuhana.

Rumenjak bo v trdo kuhanem jajcu ostal natančno v sredini, če bomo jajce med kuhanjem obračali.

Jajca na oko pecite na blagem ognju. Rumenjaka ne posolite, ker potem ne bo lepo svetleč.

Če ste spekli jajčno cvrtje, mu zadnji hip dodajte še eno surovo jajce in vse skupaj dobro premešajte.

in je zavpila. Črn klopčič se je izvalil iz copata, skrit je bil globoko na dnu.

Pahnila ga je stran z nogo, gnusil se ji je anarhist. Kremplji so bili čudno zviti, sključeni, glava je bila vsa ranjena, komaj še se je poznalo, kjer so oči in kje je kljun, vse je bilo krvavo in zmršeno. Z metlo so ga pomedle skozi duri, na mostovž.

Tako je poginil; ne žalosti ne spomina ni bilo po njem.

V

Prišla je zima, polagoma in nevidno, kakor starost: včeraj so bila lica gladka, zgrbljena so danes, kdo bi si pač mislil, da so minili dnevi in da so minila leta.

Osorna je bila zunaj in nepriljudna; čemerno je bilo nebo in videlo se je, da so mrzli celo oblaki, ki plavajo po njem. Na gole veje zunaj je bilo leglo ivje, okna so bila zjutraj z rožami preprežena. Brezzoba in neprijazna starka je bila zima zunaj, starka skopa in godrnjava, ki je hodila z velikimi koraki po suhem snegu ter rožljala z molkom.

Ali drugačna je bila v sobi; mamca je bila, ki sedi za pečjo in pripoveduje bajke v vedomcu, o polnočnih strahovih, o beli ženi in torklji...

Nočilo se je zgodaj; sence so prišle in prišel je mir. Topla in prijazna je bila svetloba, ki se je razlivala od stropa, svetloba domačega, veselega sonca, ki ni tako ošabno in gosposko kakor ono sonce tam zunaj, ki se zasmee malokdaj; to malo belo sonce je bilo kratkočasno, kakor da bi tudi samo pripovedovalo prešerne pravljice ter se jim samo smejalo... Zunaj pa je bil mrz in je bila noč; življenje, zaničevano in zaničevanja vredno, je šlo mimo; brezzoba, osorna starka je šla godrnjaje mimo in je rožljala z molkom...

Kakor čarovnica je šla mimo zima, je šlo življenje. Otroci so se je bali, stisnili so se v kot in so gledali s prestrašeni očmi. Tako pripoveduje pravljica: vstal je otrok in je šel za starko-čarovnico, po globokem snegu, skozi zimski gozd; kamor ga je vabila, je šel za njo, trepetajoč od

mrza, srce polno strahu in čudnega hrepenenja. Šel je otrok za starko, skozi zimski gozd; izgubil se je in je legel in je umrl žalostno; od daleč se je zagrohotala starka...

Ugasnilo je prijazno sonce na stropu; veter je bil zunaj in okna so se časih nalahko stresla; zagrnjena so bila slabo in zimska noč je gledala skozi špranje.

Tini se je zdelo, da gleda na njeno posteljo zimska noč z velikimi črnimi očmi. Teško ji je ležalo na srcu, ni ji bilo do spanja. Vzglavje je bilo vroče, vsa postelja je bila vroča in trda. Sedla je; oči so se privadile teme in so videle po sobi: postelja ob postelji, skuštrane glave, polodprta hropeča usta; obrazi so bili drugačni kakor podnevi; zdaj ni bilo na njih nič veselja, nič mladosti; na licih, okoli oči in ustnic je bil starikav, bolen izraz; posebno oduren je bil obraz grbave Brigite, sivorumen, čudno spačen, kakor obraz opice; izza odeje je gledala noga: kost, zavita v ohlapno rumenkasto kožo. Nad posteljami visoke, mrtve stene — take stene, si je mislila Tina, so v ječah, stene, na katerih je zapisano trpljenje in uboštvo ljudi, ki so gledali nanje. Vsi vzdihli so še ostali na stenah, vse težke misli so ostale tam; in kadar je noč in tišina, tedaj vzdihuje zopet, vzbudi se staro trpljenje in toži v različnih besedah. Gorje mu, kdor se vzdrami in posluša, gorje mu, kdor pozna te vzdihne in razume te besede; nikoli jih ne pozabi več in žalostno je njegovo življenje.

Tina je poslušala in je razumela vse in zato je bilo njeno življenje brez veselja. Tina, kakšna je bila tvoja mladost? Zazeblo jo je, lica so se ji zgrbila in zdelo se ji je, da so trda in mrzla kakor od usnja; videla je zdaj natanko po sobi; in kakor bi bila ta soba mrtvašnica in kakor da bi bila mrtvašnica njeno življenje... Ali nekoč je bilo drugače. Zapisano je v pravljici, da je živel človek drugo življenje, predno je prišel na svet, in ono življenje da je same radosti polno. Resnico pripoveduje tista pravljica. Tina se pač ni spominjala, samo čutila je, da je bilo nekoč drugače — Bog vedi kedaj, Bog vedi na katerem svetu. Obraz je živel v njenem srcu, lep in milostipoln, kakor obraz Matere božje v kapelici.

(Dalje v prihodnji številki)

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

Tema mojega predavanja ni lahka. Loteva se zgodovinskega pojava, o katerem pa zgodovinarji niti točno ne vemo, kdaj in kje so se začeli njegovi prvi začetki in kje so se rodili vzroki njegovih začetkov. Vemo in poznamo le etimološko razlago fašizma (*fascis cum securibus*) in to, da ta zgodovinski pojav danes še ni zaključen. Manj natančno pa si upamo trditi, ali je ta svetovni pojav fašizma že dosegal svojo kulminacijo in to kljub temu, da je v drugi svetovni vojni doživel svoj veliki vojaški poraz. Ves svet namreč danes govori o neofašizmu in neonacizmu, zdi pa se mi, da izraz ni dober; vse to je le poskus nadaljevanja istega fašizma in nacizma, ki ga je vojaški poraz leta 1945 v njegovem še vednem razvoju za nekaj časa prekinil, nato pa se je začel — seveda v znatno drugačnih okoliščinah kot po prvi svetovni vojni — znova oživljati in tudi pojavljati.

Povsem točno lahko rečemo le tole: ko sta oba glavna protagonista tako imenovanega fašističnega bloka že zapustila ta svet, so se veliki trije primatorji antifašistične koalicije zadnjič sestali v Potsdamu in so še soglasno sklepali o začasnih usodi Nemčije in pripravah za mirovno konferenco. Potem so se razšli in svet se je kmalu znašel v stanju, v katerem je še danes in kateremu še danes pravimo razdobje hladne vojne. Razdobje, v katerem sicer ni vroče tretje svetovne vojne, a tudi razdobje, v katerem ni pravega miru. Miru brez strahu in nasilja, kot sta ga urbi et orbi naznanila Churchill in Roosevelt v znani atlantski izjavi avgusta 1941.

Morda bi — če bi še živeli v antičnem Rimu — prav letos januarja za kratek čas lahko le zaprli vrata svetišča strašnega boga Janusa, kajti nekaj dni je le, po dolgem času, vsaj za nekaj dni mirovalo orožje. Danes, na žalost, tega že ne bi mogli storiti.

O fašizmu je danes na svetu že ogromna literatura, seveda različna po svoji znanstveni vrednosti. Reči je treba, da je en sam človek že ne more več obvladati in niti ne številne, za to že specializirane znanstvene ustanove. Ker nimam namena in tudi ne možnosti — spriči omejenega časa — podajati nekih novih znanstvenih izsledkov iz obširnega področja še vedno razvijajočega se svetovnega fenomena, fašizma, sem se moral odločiti le za kratek sumarni pregled razvoja definicije fašizma in za poudarek nekaj bistvenih prvin, ki jih moremo zaslediti v obširni literaturi in ki so nekako le skupne vsem fašističnim gibanjem. Zanimivo je namreč tole: ves svet govori in piše o fašizmu, tudi že o neofašizmu, ne znamo in ne moremo pa v kratkem in preciznem stavku povedati, kaj ta pravzaprav je. Nekaj vsekakor je, saj je obstojal, obstoja in bo obstojal in ga bo po vsej verjetnosti še nekaj časa občutil ves svet. Zgodovinske, sociološke in psihološke znanosti in še druge družbene znanosti se na vse načine trudijo in si tudi medsebojno pomagajo, da bi prodrle v bistvo tega velikega problema. Iščejo in razčlenjujejo njegove lastnosti, zbirajo in poudarjajo vse tiste bistvene prvine, ki naj bi bile najbolj tipične za ta veliki svetovni pojav in tudi skupne.

Dejal sem, da obstoja o fašizmu že obširna literatura. Med razpravo samo bom navedel le nekaj del, pripominjam pa, da je mogoče v njih najti skoraj vso obstoječo zares znanstveno literaturo. Pripominjam tudi, da iz resne znanstvene literature izdavam vso poplavo najrazličnejših biografij fašističnih glavešin in memoarskih del, tudi opise vojnih doživljanj in najrazličnejše znanstveno zelo cenene opise druge svetovne vojne, pa naj so te že brez slik ali s slikami. Zlasti zadnja zvrst je morda celo prijetna za nekatere oči, vsekakor pa izgleda, da gre ta zvrst zelo dobro v prodajo, resni znanosti pa bore malo koristi.

Zaradi kompliciranosti, kako priti do neke definicije fašizma, je skoraj treba deliti literaturo o fašizmu na vzhodne in zahodne avtorje. Seveda je to v načelu nepravilno, kajti znanost je ena sama in ne more biti odvisna od blokvske ali katere koli že politike. Kljub temu se bom te razdelitve držal, ker obstoja že številna, od teh nekatera tudi bistvena nesoglasja v že obstoječih definicijah fašizma, tudi na primer nesoglasja, ali je veliki kapital podprl nastajajoča fašistična gibanja v posameznih deželah, ali jih ni, nesoglasja o velikem vprašanju krivde ali nekrivde za nastanek in razvoj fašizma v posameznih deželah in še in še. O vsem tem bi lahko govoril ure in ure, tudi dneve, a ne bi prišli daleč. Sem moramo šteti tudi enega od najtežjih problemov o možnosti eksploatacije arhivov. Zato je tudi razumljivo, da se sicer resni znanstveniki rajši držijo nekih splošnih sodb, jih tudi drug od drugega prevzamejo itd.

Zelo mi je olajšal dostop do najnovejših avtorjev vzhodnih dežel zbornik znanstvenega simpozija, ki je bil sredi novembra 1976 na fakulteti za družbene vede v Zagrebu, Fašiz-

zam i neofašizam, Zagreb 1976. Tod je poleg številnih Jugoslovanov nastopilo tudi več vzhodnih in zahodnih znanstvenikov in tako je zbornik prav dobra revija, do kod je znanstveni svet prodril v bistvo fašizma. Ugotoviti je treba, da ne predaleč, kot tudi, da so še velike ovire na znanstveni poti do uspešnejšega razvozljanja tega težkega problema.

Lahko bi že na tem mestu naštel nekaj danes že znanih standardnih del. Vendar bom naredil izjemo le pri posebne vrste italijanskem zborniku *Fascismo e antifascismo*, Milano 1962. Zbornik je ponatis milanskih predavanj in komunikacij najuglednejših italijanskih antifašistov, ki so jih imeli od januarja do junija 1961. V uvodu k izdaji je sicer skromno rečeno, da gre le za „un semplice discorso tra amici“, v resnici pa je to zelo dragocena zbirka avtentičnega in memoarskega gradiva za zgodovino fašizma sploh. Tudi v uvodu je zelo dobro zapisano: „Ne smemo dovoliti, da bi bil fašizem neka nespoznavna skrivnost. Življenje nekega naroda se ne sme zadovoljiti

Italiji ter iz juriša delavcev na tovarne in oblast velikega kapitala in države. Potemtakem je fašizem — kot pravi ta definicija — „razkritje prave Italije, bistva italijanske zgodovine, v kateri živi tudi tradicija demokratičnih sil, na žalost nezadostnih in nezrelih, a vsekakor sposobnih pravilno pretehtati dogodke in sposobnosti in po porazu ponovno zmagati z rezistenco“.

Nino Valeri v svojem zelo temeljitem delu (*Tradizione liberale e Fascismo*, Firenze 1972) prevzema poleg drugih tudi Barzinijevo razlago, da je možno razumeti fašizem s psihološko študijo italijanskega značaja in da je fašizem, kot Italijani radi pravijo, „una cosa all'italiano“, torej italijanska zadeva. Res je, da so Italijani po naravi živahni ljudje, res je, da je bil Mussolini tudi velik komediant in res je tudi, da zna Italijan pokazati z mimiko svojo jezo na deset načinov, celo na trideset načinov, pa reči „ne“ — ne da bi bil odprl ust. Vendar fašizem je bil in ostane svetovni in to silno nevarni pojav in ne samo teater

sindikalnega pritiska, a ta pritisk je zamenjala država in štiriletni plan. Lastništvo je bilo pod kontrolo zakona in ni bilo svobode odločanja. Hitler je diktiral industriji in ne ona njemu. Fašizem je zgodovinski pojav sui generis, antimarksiističen, antidemokratičen, antiliberalen, rasističen in usmerjen v vojno.

S trditvijo, da teorija in definicija o fašizmu kot eksponenta kapitalizma ne drži, je Nipperdey pokazal na različno gledanje tistih, ki se še držijo definicije 7. kongresa kominterne. Hote ali nehote je to poudaril v nekoliko zabrisanih besedah v Zagrebu tudi Nikola Mamuzič, namreč, da je še posebej zanimivo to, da se v deželah, ki so najbolj občutile fašizem, more najti še najmanj sintetičnih znanstvenih razprav o fašizmu in nacizmu.

Od ostalih Jugoslovanov je Lukič (Beograd) poudaril, da je bilo o fašizmu napisanega več le s propagandnega stališča kot pa z globljim raziskovanjem. Stanovčić (Beograd) je poudaril, da fašizem (kot ideologija in družbeni pojav) ni enotno gibanje. Originalna je definicija Lea Matesa (Beograd), da je fašizem ena od manifestacij agresivne vladavine v zgodovini, ki odraža osebne pogoje in okoliščine svojega časa (kot drugi slični pojavi v zgodovini). Čalič (Pulj) je zavračal nekaj nemških teorij o fašizmu, ki da poskušajo rehabilitirati „in capite et in membris“ tretji rajh. Na tem mestu bi omenil le znano Speerovo trditev, da je nacizem resda pognal svet v katastrofo, a na oblast je prišel slučajno; in „genialni diktator“ se je lahko neovirano posluževal tehnološkega potenciala neke industrijske dežele.

Preidimo na definicijo fašizma, ki jo je izoblikovala kominterne in ki je in še povzroča razna nesoglasja in formalno in materialno onemogoča pot do neke enotne definicije. Predzgodovina je precej obsežna pa tudi zapletena, vendar se moramo nekoliko le potruditi, ne bomo pa povedali še vsega. Gre za velike stvari in za zgodovinsko resnico, da delavske stranke in njihova vodstva niso bila sposobna zavreti nastajanja fašističnih gibanj v deželah dveh klasičnih fašizmov, v Italiji in Nemčiji, pa tudi drugod. V obeh deželah pa tudi drugod je konec prve svetovne vojne, vsa njena predzgodovina in posledice povzročila usoden razcep v delavskih strankah, brez enotnosti pa delovni ljudje, predvsem delavski razred, niso vedeli ne kod ne kam.

Poglejmo samo Nemčijo. Tod se je v letih 1919—1920 hudi spor in razdor med socialdemokracijo in KPN vedno bolj poglobljajal. Ko je 1922 fašizem že začel dvigati glavo, tega ni mogel prezreti tudi 4. kongres Kominterne decembra 1922. Žal pa je bila že takratna ocena fašizma napačna. Oba, Radek in Bordiga, sta sicer pravilno poudarjala velik poraz socializma in komunizma v začetnem štadiju svetovne revolucije, oba pa sta tudi trdila, da je fašizem ofenziva kapitala, ki izrablja psihološko in ekonomsko krizo malomeščanstva. Če spojimo teze tega kongresa kominterne z ugotovitvami tretjega razširjenega plenuma izvršnega komiteja kominterne, dobimo tole definicijo: fašizem je orodje skrajne reakcije in kontrarevolucije v času splošne krize in razpadanja kapitalizma ter poslednji poskus imperializma in boju proti rastoči revoluciji. Njegova značilna funkcija je poskus velikega kapitala obdržati svojo nadvlado, njegov vojaški značaj pa je odkrit teror proti revolucionarnim stremjenjem proletariata.

Mnogo pravilnejše je v tem času ugotavljala Klara Zetkin, a njenih ugotovitev niso povsem upoštevali. Dejala je, da se v fašizmu ne zahteva samo deklasirani malomeščani, temveč tudi nad komunizmom razočarani proletarci. Fašizem je kazen, ker evropski proletarijat ni dalje širil boljševiske revolucije. Zakaj je ni širil, odnosno ni mogel širiti, Klara Zetkin natančno ne pove. Dejstvo je, da moremo že od takrat dalje slišati trditve, da je največji sovražnik KPN — socialna demokracija.

Tako je že aprila 1924 kongres KPN pozival delavski razred na boj za uničenje socialne demokracije; na 5. kongresu kominterne je Zinovjev ugotovil, da je socialna demokracija levo krilo fašizma; Stalin pa, da je fašizem bojna organizacija buržoazije, ki se opira na aktivno podporo socialne demokracije, ki je objektivno zmerno krilo fašizma. Fašizem in socialna demokracija si nista antipoda, temveč dvojčka.

Stalin je 1927 poudaril, da je takratna socialna demokracija idejni stebler kapitalizma. Z njim je nemogoče obračunati, če se prej ne obračuna s socialno demokracijo v delavskem gibanju. Zato je kongres KPN istega leta napovedal socialni demokraciji najhujši boj in še posebej njenemu levemu krilu. Vendar je treba enemu od liderjev KPN v dobro povedati, da je bil ta kljub temu do leta 1928 le še pristaš enotne delavske fronte, ki naj bi se snovala od zgoraj in od spodaj.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

METOD MIKUŽ:

Temeljne prvine fašizma kot zgodovinskega pojava

le z nekaj preprostih obdobjev. Fašizem je treba poznati; treba je vedeti, kaj je bil fašizem včeraj, kaj je danes in v kakšnih oblikah in načinih še traja. To je zahteva zgodovine“.

1.

DEFINICIJA FAŠIZMA

Seveda ne bomo naštel vseh, ker teh je zelo veliko. Če začnemo z najnovejšo, meni poznano knjigo (Wolfgang Wippermann, *Faschismustheorien*, Darmstadt 1976), najdemo v njej le ugotovitve italijanskega zgodovinarja Tasche (Tasca), da je fašizem diktatura in ugotovitev, da so si dotod vse definicije enake, nadalje pa se med seboj razlikujejo. Tudi Wippermann trdi, da neke skupne definicije še ni, kar po njegovem ni prav, da je ni. Prvič zato ne, ker se le da dokazati, da je bil fašizem med obema vojnoma skupni evropski pojav in ker je bil fašizem in je še danes pojem, ki ima velik emocionalni in politični učinek.

Svojevrstna je definicija fašizma v že omenjenem milanskem zborniku. Ta pravi, da fašizem ni revolucija (*rivoluzione*), temveč „rivelazione“ (odkritje) prave Italije, ki je bila pred fašizmom zakrita z rahlim plaščem liberalizma. Je resnična „autobiografia della nazione“ in zelo kompleksni fenomen s koreninami v zgodovini. Rodil se je iz treh temeljev: iz revolte srednjih meščanskih slojev, iz revolte kmetov v padski nižini in drugod po

ali cirkus. Strinjal pa bi se z Valerijevo tezo, da je bil začetni italijanski fašizem neke vrste novi risorgimento, ki ni mogel najti pravega vodstva ne v meščanstvu in ne v politično povsem razcepljenem delavskem razredu.

Dobro označuje italijanski in nemški fašizem že Josef Hindels (Hitler war kein Zufall, Dunaj 1962) in podaja, brez skupne definicije — po nekaj tipičnih oznak za vsakega. Všeč mi je uvodna misel Petra Blachsteina k tej knjigi, da fašizem ni nemška iznajdba, temveč svetovni pojav. Nasilje, krivice in nesvoboda morejo vladati povsod, lahko tudi za demokratično fasado. Vse je odvisno od ljudi.

Kaj so novega povedali o definicijah fašizma na zagrebškem simpoziju? Umberto Cerroni (Rim) je le ugotavljal nepopolnost dosedanjih definicij, Manfred Clemenz (Frankfurt/Main) pa, da so težave s to definicijo. Thomas Nipperdey (München) je izhajal iz dejstva, da je fašizem prvenstveno zgodovinski pojav; res je — pravi — da je nastal v kapitalističnem sistemu, a v tem so nastali tudi liberalizem, demokracija in socializem. Res je fašizem reakcija na boljševisko revolucijo in na možnost prodiranja komunizma, a ga ne moremo identificirati s kapitalizmom. V Franciji, Belgiji, Veliki Britaniji in ZDA — v deželah klasičnega kapitalizma — se fašizem ni posebno razvil, čeprav je bila tudi tam kriza in razni boji. Fašizem — nadaljuje Nipperdey — je gibanje tistih, ki so izgubili in tistih, ki so se neposredno bali, da bi mogli izgubiti. Lastnina je ostala, podjetniki so bili sicer osvobojeni

Bistvo fašizma...

(Nadaljevanje s 5. strani)

obraženimi in drugimi koroškimi Slovenci v profilslovenskem delovanju kvečjemu v tem, da so n. pr. v drugi svetovni vojni prišli izobraženci na vrsto za spoznanje prej in da je fašistični režim nastopil proti njim bolj organizirano, ker je v tem sloju videl najbolj potencialne voditelje uporniških gibanj.

Temeljiti referat je pripravila na temo „Informacija ali propaganda? Ideološka ozadja časopisnih besedil in publikacij o koroških Slovencih“ raziskovalna skupina, ki jo je vodil univerzitetni asistent Erik Prunč in pri kateri je sodelovalo 21 oseb, po večini študenti iz Gradca, Dunaja in Salzburga. Prezre koroškega časopisja raznih letnikov in mesecev je dobro pokazal, kakšno sliko o koroškem Slovincu po-

sreduje časopisje povprečnemu bralcu. Veliko število ljudi se je zbralo ob zaključni diskusiji. Dr. Robert Buchacher, član uredništva časopisa „profil“, dr. Hanns Haas s salzburške univerze, dr. Willibald Holzer s celovške univerze, dr. Karel Šiško in dr. Reginald Vospernik so pod vodstvom dr. Zerzera diskutirali o temi „Je fašizem mrtev?“ Buchacher je predvsem nakažal gospodarske in socialne okoliščine, v katerih se je mogel razviti nemški in italijanski fašizem. Z zgodovinskimi aspekti in z mednarodno povezavo predvsem neofašizma sta se bavila Haas in Holzer. Šiško je zastavil vprašanje, kje obstoji dandanes fašizem kot ideologija, kje kot gibanje in kje kot režim in nakazal, kdaj se fašizem lahko poraja, Vospernik pa je vprašanje nekoliko konkretiziral s koroško situacijo.

Novice iz Bilčovsa

(Nadaljevanje s 4. strani)

podjetje dvignil na današnje raven. Odkar je prvotno tesarsko podjetje razširil še na mizarsko obrt, ki mu jo vodi domačin Mirko Ogris, je tukaj zaposlenih 30 do 40 delavcev, ki jim ni več treba iskati zaposlitve drugod. Našemu mojstru želijo njegovi delavci ter vsi prijatelji in znanci še mnogo sreče in nadaljnjih uspehov!

V sredo 13. februarja pa smo spremili na domače pokopališče Franca Quantschniga, ki je umrl v starosti komaj 51 let. Kot sin številne delavske družine je že v svoji mladosti spoznal, da si je le s trdim delom

mogoče ustvariti lepše življenje. Ze zgodaj si je postavil svoj lastni dom, vendar mu ni bilo usojeno, da bi se tega uspeha resnično veselil. Kajti pri svojem delu se je prehladil in težko obolel na jetrih. Bil je dalj časa v bolnišnici in je po zaslugi zdravnikov toliko okrevale, da se je lahko spet vrnil na svoj dom. Prav pa se mu zdravje ni več popravilo ter je 14 let trpel, dokler ga ni smrt rešila bolečin. Vsi součustvujemo z njegovo družino in je to pričala tudi udeležba pri pogrebu. Naj mu bo domača zemlja lahka, žalujočim svojcem, posebno ženi in otrokom, pa iskreno sožalje.

ŠPORTNI VESTNIK - ŠPORTNI

● MNOGO UDELEŽENCEV NA 4. SMUČARSKEM TEČAJU SLOVENSKE FIZKULTURNE ZVEZE

Nad 45 tečajnikov se je v semestrskih počitnicah odzvalo razpisu za smučarski tečaj, ki ga je pripravila Slovenska fizikultura zveza za člane in prijatelje smučanja v zimskošportnem centru na Voglu nad Bohinjskim jezerom. Nad vse izdatne snežne padavine — če lahko verjamejo domačim „meteorologom“, ga je bilo nad 3 m — so skrbele za izredno smučanje, dolgo čakanje v kolonah pred vzpenjačami pa je odpadlo, ker so vse sedežnice in vlečnice delovale.

Zanimanje za „smučarsko šolo“ je bilo razveseljivo, saj so bili tečajniki razporejeni v tri skupine, od začetnikov do mojstrov paralelnega zavojja. V četrto skupino pa lahko uvrstimo smučarje, ki so lepoto smučanja in lepoto zasneženega gorskega sveta uživali kar sami. Instruktorji Maja Kupper, Milica Smole in Danilo Prušnik so ob koncu smučarskega tečaja bili z napredovanjem svojih „gojencev“ zadovoljni, saj so se pri zaključnem tekmovanju parov spustili na težko progno s kar najmanjšo izgubo energije. Med zmagovalce so se vpisali sledeči pari: 1. Rezka Gröblacher/Tomo Weiss, 2. Brigitte Prušnik/Janko Janach, 3.

Aleksandra Pradetto/Leopold Cvef. Pri tekmovanju otroških parov sta zmagala Nataša Iskra in Niko Kupper.

● VELESALOM V ŠENTJANŠKIH RUTAH

Športno društvo v Št. Janžu v Rožu je v nedeljo v Šentjanških Rutah priredilo velesalom, kjer je šlo tudi za ÖSV-točke.

Tradicionalnega tekmovanja se je udeležilo okoli 170 smučarjev. Velesaloma so se udeležili poleg Korošcev tudi smučarji iz Italije in Slovenije. Dekleta so se pomerila v enem, moški pa v dveh tekih. Dobra organizacija je bistveno pripomogla k popolnemu uspehu tekmovanja. Kljub vsemu pa se je vmešalo v veselo razpoloženje nekaj grenkega: Športno društvo v Št. Janžu je namreč izdalo program samo v nemškem jeziku, in tudi na tekmovanju samem pri napovedovanju ni bilo slišati nobene slovenske besede. Naj si vzamejo odgovorni tega tekmovanja za zgled Zahomčani!

Rezultati:
Mladinke I: 1. Dovjak Veronika DSG Sele 1,49,07 (nota 68,27)
Mladinke II: 1. Zuber Margit ASKÖ Klippitzthörl 1,41,56 (23,36)
Ženske: Jež Irena S.M.Z. Slovenija 1,37,86 (0,00)
Mladinci I: 1. Weiss Bernhard ASKÖ Klippitzthörl 3,04,31 (148,07)
Mladinci II: Štefanovič Andrej S.M.Z. Slovenija 2,53,05
Starostna skupina: 1. Jakopič Blaž S.S.D. Elan 2,54,49
Splošna skupina: 1. Fischer Erwin SK Arriach 2,51,05; 2. Kohlweiss Gerhard SV Gendarmerie 2,51,24; 3. Erik Schinegger WSV Eberndorf 2,51,56.

● WALTER STEINER SVETOVNI PRVAK V SMUČARSKIH POLETIH

V norveškem Vikersundu se je konec minulega tedna odvijalo svetovno prvenstvo v smučarskih poletih. Zanesljivo in zaslužen je osvojil naslov šampiona izvrstni švicarski skakalec Walter Steiner, srebrno kolajno je osvojil mladi Avstrijec Toni Innauer, tretje mesto pa je zasedel Henry Glass iz NDR.

Za veliko presenečenje je poskrbel mladi češki skakalec František Novak, ki je dosegel s 157 m nov rekord na skakalnici v Vikersundu. Prejšnji rekord na tej skakalnici, Reinhold Bachler, pa se ravno tako ni mogel znati kot ostala dva Avstrijca, olimpijski zmagovalca Karl Schnabl ter Hanzi Millionig.

● MEDNARODNO TEKMOVANJE V SKOKIH NA SOTNICI

V soboto se je pomerilo 75 skakalcev iz Jugoslavije, Italije ter Koroške na mednarodnem mladinskem tekmovanju na 40-metrski novo urejeni skakalnici na Sotnici blizu Celovca. Tekmovanje je bilo povsem uspešno.

Pri šolarjih so mladi Zahomčani jasno pokazali, da nimajo konkurence na Koroškem. Ponovno se je izkazal Mihi Kaiser, ki je z velikim naskokom zmagal v skupini Šolarji I. Pa tudi drugi Zahomčani niso zaostajali.

Rezultati:

Šolarji I: 1. Mihi Kaiser (Zahomec) 34,5 - 35 m 205,0 točk; 2. Franci Wiegele (Zahomec) 29,5 - 31,5 m 176,7 točke; 3. Gerhard Schöffmann (Vrba) 32 - 31,5 m 174,2 točke.

Šolarji II: 1. Sigi Godec (Zahomec) 42 - 39 m 211,1 točke; 2. Walter Schwarz (Vrba) 34 - 37 m 206,7 točke; 3. Helmut Gfrerer (Beljak) 34 - 32,5 m 198,9 točke.

Mladinci I: 1. Miro Bizjak (Jugoslavija) 39 - 38 m 232,1 točke; 2. Bojan Globočnik (Jugoslavija) 37 - 37 metrov 223,9 točke; 3. Heinz Koch (Beljak) 42,5 (padel) - 39 m 217,9 točke; 5. Peter Drumel (Zahomec) 34,5 - 32 m 198,9 točke.

Mladinci II: 1. Matthias Winkler (Gmünd) 42 - 39 m 246,7 točke; 2. Gianfranco Oballa (Italija) 39,5 - 38,5 m 228,5 točke; 3. Benedikt Vrane (Jugoslavija) 36,5 - 35 m 201,4 točke; 4. Andrej Millionig (Zahomec) 34 - 35 m 197,4 točke.

● GORENČE - SMUČARSKA TEKME

Ob lepem vremenu vendar pičlih snežnih razmerah so potekale letošnje smučarske tekme na ljudski šoli v Gorenčah. Proga ni bila preveč zahtevna, tako da so prišli skoraj vsi na cilj.

Izid tekme je bil sledeči:

Fantje (najmlajši): 1. Hanin Martin, 2. Mak Mario (5 let), 3. Woltsche Hanzl.

Fantje (8 do 10 let): 1. Stern Klaus, 2. Gritsch Hermann, 3. Kogler Klaus-Dieter.

Dekleta: 1. Jörg Ani, 2. Lipovšek Rosi, 3. Gritsch Heike.

Fantje (10 do 12 let): 1. Thonhauser Günther, 2. Hirm Reinhold, 3. Thonhauser Dietmar.

● SELE: SMUČARSKA TEKMA NAJMLAJŠIH

Ob krasnem vremenu in izvrstnih snežnih razmerah so se pretekli teden pomerili v Pušeljci jami najmlajši selski smučarji. Mnogi so nakazali svoj talent, na splošno pa je bil nivo njihovega znanja visok. Progo je spretno zastavil Hanzl Oraže. Ker so vozili v dveh tekih velesaloma, je bila napetost seveda visoka.

Rezultati:

Najmlajši fantje: 1. Oraže Edvard, 2. Oraže Damjan, 3. Mak Mario (najmlajši).

Fantje (6 do 10 let): 1. Čertov Aleksander, 2. Pristovnik Pepi, 3. Oraže Ahim.

Dekleta: Oraže Lidija, Dovjak Sonja, Olip Claudia, Ogris Sonja, Olip Doroteja.

Fantje (10 do 14 let): Oraže Werner, Ogris Walter, Ogris Otto, Oraže Milan, Oraže Ando in Dovjak Herbert.

O B V E S T I L O

V dneh od 13. do 20. marca 1977 bo 2. Rožanski izobraževalni teden s prireditvami v Bilčovsu, Velnji vasi, Kotmari vasi, Št. Janžu, Svečah in Št. Jakobu v Rožu. Na sporedu bodo predavanja, diskusije, koncert in zabava. Točnejši spored bo že pravočasno objavljen.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

Z A B A V N O P R I R E D I T E V

ki bo v nedeljo, dne 27. februarja 1977 ob 14.30 in 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

Pridite, nasmejali se boste!

O d b o r

Spominski pohod na Stol

Pod pokroviteljstvom ljubljanskega „Dela“ in v organizaciji občinskega odbora ZZB NOV Jesenice je bil minulo soboto in nedeljo spel izveden tradicionalni spominski pohod na Stol, tokrat že dvanajsti po vrsti. Ta pohod priredijo vsako leto v spomin na bitko jeseniške Cankarjeve čete, ki se je 20. februarja 1942 spopadla na Stolu z nemško vojsko.

Letošnja prireditelj je potekala v dokaj slabih vremenskih razmerah, kljub temu pa so zabeležili rekordno število udeležencev — namreč 3700. Od teh jih je v soboto prišlo 2223 do Prešernove kočice na Stolu, medtem ko so v nedeljo, ko se je vreme nevarno poslabšalo, morali kakih 1500 udeležencev zavrniti nekako na sredi poti med Valvasorjevim domom do Prešernove kočice, kajti gorski reševalci, ki so sicer vzorno skrbeli za varnost udeležencev, niso več mogli prevzeti odgovornosti za tako veliko množico ljudi.

Prav zaradi slabega vremena je bila tudi spominska svečanost tokrat pred Valvasorjevim domom pod Stalom in ne pred Prešernovo kočico na vrhu najvišje gore v Karavankah, kot je bilo prvotno predvideno. Na svečanosti je govoril o bitki na Stolu pred 35 leti Franc Konobelj-Slovenko, eden izmed redkih preživelih udeležencev takratnega spopada. Po njegovem govoru so vojaki izstrelili častne salve, gorski reševalci pa so pod vrhom Stola položili venec na spominsko ploščo, vgrajeno na kraju, kjer je 20. februarja 1942 v bitki z Nemci padel Jože Koder.

Tako je letošnji pohod na Stol, ki se ga je kljub slabim vremenskim razmeram udeležilo rekordno število ljudi, ponovno izpričal, kako živ je spomin na slavna leta narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda.

RADIO - TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 26. 2.: 15.30 Sedemkrat na teden — 17.30 Obalni pirati — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pan-optikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Šport — 20.15 Tukaj je pes kopkan — 21.55 Šport — 22.15 Columbo.

NEDELJA, 27. 2.: 15.45 Smejte se s Stanom in Olijem — 17.00 Pan Tau — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Seniorski klub — 18.30 Srečanje z živalmi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Kraj zločina — 21.45 Šport — 21.55 4+4=Mi.

PONEDELJEK, 28. 2.: 9.30 Literarni studio — 10.00 Angleščina — 10.30 Sedemkrat na teden — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Raji za živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Šport — 20.55 Ulice San Francisca — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 1. 3.: 9.30 Astronomija — 10.00 Formalna logika — 10.30 Poletne želje, zimske sanje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Lisica z zlatimi uhanj — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.20 Konfrontacija Kreisky-Taus — 21.40 Hiša na Eaton Place — 22.25 Poročila in šport.

SREDA, 2. 3.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Neznano sosedstvo — 10.30 Zadnji pešec — 17.00 Gost — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Risanka — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Ljubezen, kruh in tisoč poljubov — 21.40 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju — 22.40 Poročila.

ČETRTEK, 3. 3.: 9.30 Narodno gospodarstvo — 10.00 Dunajski kongres — 10.30 Ljubezen, kruh in tisoč poljubov — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 iz zgodovine letalstva — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Življenje in smrt kralja Riharda III. — 22.00 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju — 23.00 Poročila.

PETEK, 4. 3.: 9.30 Prvih 365 dni v otrokovem življenju — 10.30 Seniorski klub — 11.00 Vrač pločnik — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosimo, k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kung Fu — 20.55 Prometna vzgoja — 21.40 šport — 21.45 Vedno spet je jutri — 23.05 Poročila.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 26. 2.: 8.00 Mala čebelica — 8.15 Vrtec na obisku — 8.30 Cyrano de Bergerac — 9.00 Zverinice iz Režije — 9.20 Narava Japonske — 9.45 Dokumentarna oddaja — 10.45 Boussardelovi — 16.10 Kašarka — 17.40 Mozaik — 17.45 Obzornik — 18.00 Mladinski film — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Zunanje-politična tema tedna — 20.00 Žehnik — 20.40 Alfredo — 22.25 Dnevnik.

NEDELJA, 27. 2.: 7.50 Poročila — 7.55 Za nedeljsko dobro jutro — 9.05 Kmetje, bombe in oblast — 10.35 Raziskovalci — 11.25 Mozaik — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 13.00 Namizni tenis Evropa — 17.30 Čarobna temnica — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodar-

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu vabi na veselo ljudsko igro

„KLOBČIČ“

v nedeljo 27. 2. 1977 ob 19.30 uri v farnem domu v Škocijanu.

Gostuje igralska skupina SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni.

Z našo udeležbo bomo igralcem izrazili najlepšo zahvalo za njihov obisk — zato prisrčno vabljeni!

O d b o r

ski komentar — 20.00 Marija — 21.15 Na koncu sveta — 21.50 Športni pregled — 22.25 Dnevnik.

PONEDELJEK, 28. 2.: 8.10 Šolska oddaja — 17.10 Priroda Japonske — 17.40 Obzornik — 17.55 Prvih 365 dni v otrokovem življenju — 18.25 Mozaik — 18.30 Dogovorili smo se — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Stara garda — 21.30 Mozaik kratkega filma.

TOREK, 1. 3.: 8.00 Šolska oddaja — 17.05 Zverinice iz Režije — 17.25 Pika Nogavička — 17.55 Obzornik — 18.10 Jugoslovanska narodna glasba — 18.40 Mozaik — 18.45 Po sledeh napredka — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.35 Zvezde gledajo z neba — 21.25 Iz koncertnih dvoran — 21.55 Dnevnik.

SREDA, 2. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 17.00 Kralj Matjaž in Alenčica — 17.15 Ustvarjalno oko — 17.40 Obzornik — 17.55 Plava-joči inštitut — 18.25 Mozaik — 18.30 Glasba takšna in drugačna — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Nenavadna osamljenost Konrada Steinerja — 21.45 Dnevnik — 22.00 Šport.

ČETRTEK, 3. 3.: 8.00 Šolska oddaja — 17.10 Mala čebelica — 17.25 Obzornik — 17.40 Mozaik — 17.45 Poljudnoznanstveni film — 18.35 Utonilo je sonce — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tabletomanija — 23.00 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju.

PETEK, 4. 3.: 8.10 Šolska oddaja — 16.10 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju — 17.10 Krizem kražem — 17.20 Pisanj svet — 17.50 Obzornik — 18.05 Čez tri gore — 18.35 Mozaik — 18.40 Prva pomoč — 19.00 Japonski šport: Judo — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.05 Boussardelovi — 21.00 Človek brez meja — 21.35 Ulice San Francisca — 22.25 Dnevnik — 22.45 Svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 26. 2.: 16.00 Koncertna ura — 17.00 Rokomet Avstrija — Francija — 18.30

Brez nagobčnika — 19.30 Usmernjeno gospodinjstvo — 20.00 Galerija — 20.15 Poletne želje, zimske sanje — 21.45 King of Swing.

NEDELJA, 27. 2.: 17.00 Teleobjektiv — 18.00 Spotlight — 18.30 Morski volk — 19.50 Komorna glasba — 20.15 Zabava z glasbo — 21.00 Knjižni magazin — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 28. 2.: 17.30 Astronomija — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Izkopavanje bodočnosti — 19.30 Formalna logika — 20.00 Hiša na Eaton Place — 20.55 Vzpon človeka — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Žena iz nič.

TOREK, 1. 3.: 17.30 Kmetijstvo danes — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Svetovno prvenstvo v rokometu — 20.00 Mali dvorni koncert — 21.35 Čas v sliki — 22.10 Klub 2.

SREDA, 2. 3.: 17.30 Narodno gospodarstvo — 18.00 Francoščina — 19.30 Dunajski kongres — 20.00 Simply Simon — 20.55 Mejniki svetovne zgodovine — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Unaki zapada.

ČETRTEK, 3. 3.: 17.30 Prvih 365 dni v otrokovem življenju — 18.00 Ruščina — 18.30 Svetovno prvenstvo v rokometu — 20.00 Vrač pločnik — 21.50 Čas v sliki — 22.25 Klub 2.

PETEK, 4. 3.: 17.30 Literarni studio — 18.00 Nemščina — 18.30 Partret — 20.00 Nova iz znanosti — 20.55 Kojak & Co. — 21.40 Čas v sliki — 22.15 Kobra, vi prevzemite.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 26. 2.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 27. 2.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 28. 2.: 13.45 Dnevnik — Krizanje po Sredozemlju (Egipt).

TOREK, 1. 3.: 9.30 Pisanj svet — 13.45 Dnevnik — šport — Aktualna znanost.

SREDA, 2. 3.: 13.45 Dnevnik — Vrtljak popevk.

ČETRTEK, 3. 3.: 13.45 Dnevnik — Komu verovati? — Pravni nasveti za vsakogar (Dedna prava) — Ljubim mladost.

PETEK, 4. 3.: 13.45 Dnevnik — Zborovska glasba.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gosometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.